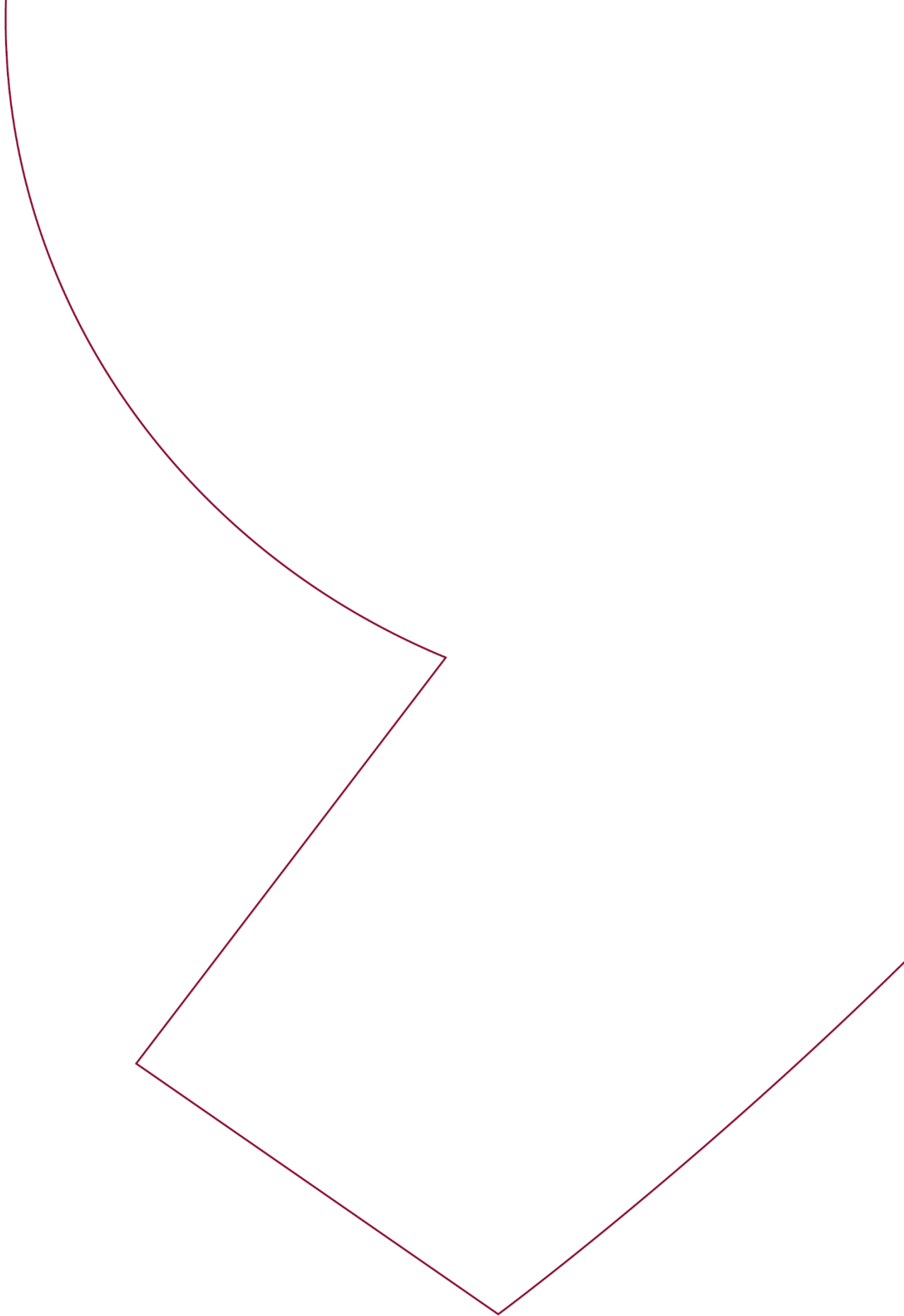

BEOORDELINGSRAPPORT

Instelling zonder erkenning ITK

hbo-bacheloropleiding
Landscape and Environment Management
voltijd

Hogeschool Inholland

BEOORDELINGSRAPPORT

Instelling zonder erkenning ITK

hbo-bacheloropleiding
Landscape and Environment Management
voltijd

Hogeschool Inholland

ISAT: 30028

Hobéon Certificering & Accreditatie

Datum

16 oktober 2025

Auditpanel

V. (Vladimir) Bartelds MBA

Drs. M.C. (Janne) van den Akker

Drs. A. (Antoine) Heideveld

N. (Nienke) van den Broek

Secretaris

D.P.M. (Daniëlle) de Koning MSc.

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	2
3.	INLEIDING	6
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	8
5.	EINDOORDEEL	26
6.	AANBEVELINGEN	27
BIJLAGE I	Scoretabel	28
BIJLAGE II	Programma, werkwijze en beslisregels	29
BIJLAGE III	Lijst geraadpleegde documenten	32
BIJLAGE IV	Panelsamenstelling	33

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hogeschool Inholland
Status instelling	Bekostigd
Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	n.v.t.
NAAM OPLEIDING (zoals in RIO)	B Landscape and Environment Management
Opleidingscode (ISAT)	30028
Onderdeel	
Oriëntatie opleiding	Hbo
Niveau opleiding	Bachelor
Graad en titel	Bachelor of Science
Aantal studiepunten	240 EC
Afstudeerrichtingen en specialisaties	De opleiding heeft geen officiële afstudeerrichtingen. Wel kende ze ten tijde van de audit twee keuzeprofielen: 1. Stad en Milieu 2. Groen en Landschap
Locaties	Delft
Varianten	Voltijd
Onderwijstaal	Nederlands
Werkt de opleiding met leeruitkomsten, en zo ja, in welke varianten van de opleiding?	Nee
Datum audit / opleidingsbeoordeling	20 mei 2025

2. SAMENVATTING

De opleiding Landscape and Environment Management (hierna ook LEM) van Inholland leidt studenten op tot breed inzetbare professionals die bijdragen aan een duurzame inrichting en het beheer van de leefomgeving. Vanuit een integrale benadering leren zij ecologische, ruimtelijke, maatschappelijke, milieukundige en economische perspectieven te combineren in hun werk. Afgestudeerden komen terecht in uiteenlopende functies, zoals (natuur)beheerder, beleidsmedewerker, onderzoeker, adviseur, ontwerper, projectcoördinator of toezichthouder. De functie van omgevingsmanager – als verbindende schakel tussen (inrichtings)projecten en de omgeving – is daarnaast sterk in opkomst. Het werkveld bevindt zich voornamelijk bij gemeenten, ministeries, omgevingsdiensten, ecologische en milieukundige adviesbureaus, terreinbeherende instanties, Rijkswaterstaat en milieufederaties.

LEM is een unieke opleiding in Nederland, met raakvlakken met de opleidingen Management van de Leefomgeving (HAS green academy en Hogeschool Van Hall Larenstein). De opleiding wordt aangeboden in een voltijdvariant op de locatie Delft.

Standaard 1. Beoogde leerresultaten

Standaard 1 (Beoogde leerresultaten) Voldoet.

De opleiding Landscape and Environment Management (LEM) heeft een helder en actueel opleidingsprofiel ontwikkeld dat aansluit bij het hbo-bachelorniveau (NLQF 6) en de hbo-oriëntatie, en dat in lijn is met de Dublin Descriptoren. Het profiel is zorgvuldig opgebouwd rond duurzame gebiedsontwikkeling en benadert ruimtelijke en maatschappelijke vraagstukken vanuit vijf groene perspectieven: ecologisch, sociaal, ruimtelijk, fysisch & milieu en economisch. Studenten worden voorbereid op actuele en complexe opgaven zoals klimaatadaptatie, energietransitie en biodiversiteitsherstel.

De acht kerncompetenties die de opleiding hanteert zijn inhoudelijk goed uitgewerkt en voorzien van beheersingsindicatoren per faseniveau. Ze bieden een duidelijke structuur voor de ontwikkeling van studenten richting startbekwaamheid. Onderzoekend vermogen is expliciet opgenomen in het profiel en verweven in meerdere competenties, waarmee de opleiding invulling geeft aan het opleiden van studenten met een onderzoekende houding.

Het panel stelt vast dat de opleiding haar profiel en leerresultaten in nauwe samenwerking met het werkveld heeft opgesteld en periodiek evalueert. Binnen de beroepenveldcommissie worden waardevolle gesprekken gevoerd over het profiel van de afgestudeerde, waaronder het spanningsveld tussen breedte en diepgang. Het werkveld waardeert het multidisciplinaire karakter van LEM-studenten, maar vraagt ook om meer vakinhoudelijke verdieping op thema's als milieu, water, infrastructuur en landschap. De opleiding heeft hierop ingespeeld door te streven naar het opleiden van T-shaped professionals: breed inzetbare generalisten met een stevige vakinhoudelijke basis, die complexe vraagstukken integraal kunnen benaderen.

De huidige uitstroombrofielen 'Stad & Milieu' en 'Natuur & Landschap' sluiten goed aan bij het opleidingsprofiel. Met de voorgenomen herprofilering naar drie nieuwe profielen – ecologie, duurzaamheid en leefomgeving – speelt de opleiding in op actuele maatschappelijke opgaven en de diversiteit aan functies in het werkveld. Het panel ziet hierin potentie, mits de profielen verder worden uitgewerkt en helder gepositioneerd richting studenten en werkveld.

Standaard 2. Onderwijsleeromgeving

Standaard 2 (Onderwijsleeromgeving) Voldoet.

De opleiding LEM biedt een samenhangend, praktijkgericht en actueel programma waarmee studenten de beoogde leerresultaten kunnen realiseren. De competenties zijn adequaat vertaald naar leerdoelen binnen de onderwijseenheden en sluiten aan bij de diversiteit van de instroom. Studenten worden vanaf het eerste jaar actief betrokken bij de beroepspraktijk, bijvoorbeeld via het vak 'Oriëntatie op het beroep', excursies en praktijkopdrachten. In latere jaren werken zij aan complexe vraagstukken in projecten, waarin ook samenwerking met andere opleidingen en externe opdrachtgevers plaatsvindt.

Interdisciplinair samenwerken is stevig ingebed via de kenniswerkplaatsmethodiek en de minor Impactmakers. Onderzoeksvaardigheden worden stapsgewijs opgebouwd, culminerend in zelfstandig praktijkgericht onderzoek tijdens de stage en het afstuderen. Studenten worden waar mogelijk betrokken bij lopende onderzoeksprojecten van docent-onderzoekers en lectoraten. De internationale oriëntatie is passend en sluit aan bij het profiel van de opleiding. Studenten kunnen deelnemen aan buitenlandse stages en internationale excursies en thema's als Europees recht, internationale verdragen en interculturele communicatie zijn opgenomen in het curriculum.

De onderwijsleeromgeving is studentgericht en biedt passende begeleiding. Studenten ervaren de studiebegeleiding als persoonlijk en ondersteunend, met vaste coaches en aanvullende ondersteuning via het Student Succes Centrum.

Het docententeam is inhoudelijk en didactisch goed toegerust, beschikt over actuele expertise en is sterk verbonden met de beroepspraktijk. De formatie is toereikend, al vraagt de fluctuerende werkdruk en kwetsbaarheid bij uitval om aandacht. Het management zet actief in op het beheersen van werkdruk en het versterken van de continuïteit. Studenten zijn zeer tevreden over hun docenten en waarderen de veilige, toegankelijke leeromgeving.

De Engelstalige opleidingsnaam is historisch gegroeid en sluit niet langer aan bij de Nederlandstalige inhoud en positionering van de opleiding. Het panel adviseert de naam te herzien en ziet dit als een kans om de herkenbaarheid en profilering van de opleiding te versterken, rekening houdend met de ambities van het nieuwe curriculum. Dit nieuwe curriculum vindt het panel onderwijskundig doordacht, studeerbaar en toekomstgericht. Het panel ziet dat dit curriculum energie losmaakt in het team en bijdraagt aan een duidelijke opbouw richting het afstudeerniveau.

Standaard 3. Toetsing

Standaard 3 (Toetsing) Voldoet.

De opleiding beschikt over een degelijk en systematisch ingericht systeem van toetsing en beoordeling, gebaseerd op het AFL Toetsbeleid 2024–2028. Binnen elke onderwijseenheid is er een duidelijke koppeling tussen competenties, beheersindicatoren, onderwijsinrichting en toetsing. Studenten hebben via het OER en aanvullende documentatie toegang tot relevante toetsinformatie, en docenten geven mondelinge toelichting tijdens onderwijsbijeenkomsten. Het geheel van afspraken draagt bij aan valide, betrouwbare en transparante toetsing.

De opleiding maakt gebruik van een gevarieerd palet aan toetsvormen, waaronder kennistoetsen, beroepsproducten, presentaties en reflectieverslagen. Deze sluiten aan bij de verschillende beroepsrollen die de opleiding hanteert en geven studenten de kans aan te tonen dat ze de competenties en onderliggende kennis, vaardigheden en attitudes beheersen. Studenten zijn over het algemeen tevreden over de toetsing, met name over de aansluiting op de inhoud en de bruikbaarheid van feedback. De duidelijkheid van beoordelingscriteria scoort lager, wat mede verklaard wordt door de opzet van themaprojecten die ruimte bieden voor

maatwerk. Het panel ziet hier een aandachtspunt voor verdere afstemming en transparantie richting studenten.

In het kader van het nieuwe curriculum heeft de opleiding het aantal toetsen in jaar 1 aanzienlijk teruggebracht. Het panel beoordeelt deze beweging richting minder en betekenisvoller toetsen als constructief en toekomstgericht, maar benadrukt dat toetsreductie niet automatisch leidt tot werkdrukverlaging. De implementatie vraagt om zorgvuldige afstemming en aanvullende expertise, zoals bij het werken met assessments. Het panel is positief gestemd over het feit dat de examencommissie dit inzicht nadrukkelijk heeft benoemd.

De kwaliteitsborging is op meerdere niveaus goed ingericht. Er wordt gewerkt met toetsmatrizen, rubrics, het vierogenprincipe en intercollegiale toetsbesprekingen. Kalibratiesessies vinden plaats rondom afstuderen, stages en projecten. De examencommissie vervult haar wettelijke taken zorgvuldig. Via de toetscommissie wordt toezicht gehouden op de kwaliteit van toetsvormen en afstudeerproducten. Beide commissies zijn zichtbaar, benaderbaar en werken aan een gedeelde borgingsagenda. Het panel stelt vast dat de examencommissie actief inspeelt op actuele ontwikkelingen, waaronder het gebruik van generatieve AI. In haar aanpak staat het borgen van authenticiteit centraal, bijvoorbeeld door in te zetten op mondelinge toetsvormen en beroepsgerichte producten.

Bij de beoordeling van afstudeerdossiers constateert het panel dat de inhoudelijke feedback rijk is, maar dat de totstandkoming van het uiteindelijke oordeel niet altijd transparant is. Het panel adviseert om de route van feedback naar beoordeling explicieter te maken. De opleiding werkt hieraan via onder meer kalibratiesessies. De verbreding van afstudeerproducten sluit goed aan bij de diversiteit van het werkveld en de wensen van studenten. Het panel juicht deze ontwikkeling toe, mits de beoordeling ook bij deze variatie helder en navolgbaar blijft.

Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten

Standaard 4. (Gerealiseerde leerresultaten) Voldoet.

Het auditpanel concludeert dat de opleiding LEM overtuigend aantoont dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. Op basis van vijftien beoordeelde afstudeerdossiers – met een evenwichtige spreiding over beide afstudeerrichtingen en cijferranges – stelt het panel vast dat alle studenten het hbo-bachelorniveau behalen en als startbekwame professionals afstuderen. De eindwerken bestrijken een breed scala aan actuele en relevante thema's binnen de leefomgeving, zoals stedelijke vergroening, klimaatadaptatie, natuurbeheer en duurzame gebiedsontwikkeling. Ook internationale vraagstukken maken deel uit van het palet. Het panel ziet dat de kwaliteit van het praktijkgericht onderzoek wisselt, maar dat de eindproducten over het algemeen zinvol en inhoudelijk goed zijn uitgevoerd. De eindwerken tonen aan dat studenten zelfstandig, praktijkgericht en projectmatig kunnen werken.

Uit de gesprekken met alumni en werkveldvertegenwoordigers blijkt dat afgestudeerden goed functioneren in vervolgstudies en het beroepenveld. Zij worden gewaardeerd om hun brede blik, integrale benadering en vermogen om complexe vraagstukken vanuit verschillende perspectieven te benaderen. De praktijkgerichtheid van de opleiding, gecombineerd met een stevige inhoudelijke basis, stelt hen in staat om snel waarde toe te voegen binnen organisaties. Daarmee toont de opleiding aan dat zij studenten opleidt tot vakbekwame professionals die goed zijn voorbereid op een dynamisch werkveld.

Standaard 5. Voorzieningen

Standaard 5 (Voorzieningen) Voldoet.

De huisvesting en voorzieningen van de opleiding sluiten aan bij de beoogde leerresultaten en onderwijsleeromgeving. De opleiding LEM is gehuisvest in het gebouw van Hogeschool Inholland Delft, gelegen op de TU Campus. De locatie biedt een divers aanbod aan

onderwijsruimtes en praktijkvoorzieningen die aansluiten bij het competentiegericht leren. Studenten maken gebruik van praktijklokalen, een goed uitgerust laboratorium en verschillende studieplekken verspreid door het gebouw. Digitale voorzieningen zoals Moodle, Gradework, Onstage en TestVision ondersteunen het onderwijsproces effectief, en studenten hebben toegang tot relevante software en vakliteratuur via het intranet en de digitale bibliotheek. Tegelijkertijd ziet het panel ruimte voor verbetering in de beschikbaarheid van groepsplekken en de voorspelbaarheid van het rooster. Het panel spreekt vertrouwen uit in de actieve inzet van de opleiding om deze knelpunten aan te pakken binnen het bredere kader van curriculumontwikkeling en facilitaire optimalisatie.

Standaard 6. Kwaliteitszorg

Standaard 6 (Kwaliteitszorg) Voldoet.

De opleiding LEM heeft een sluitende PDCA-cyclus geïmplementeerd die het onderwijs structureel en cyclisch evalueert. Studenten, docenten, commissies en het werkveld worden via diverse instrumenten actief betrokken bij het monitoren en verbeteren van de onderwijskwaliteit. Evaluaties vinden plaats op meerdere niveaus: per onderwijseenheid, per blok via de kwaliteitscirkel, en jaarlijks via landelijke monitors zoals de NSE en HBO-monitor. De uitkomsten worden aantoonbaar benut voor verbetering van het onderwijs en toetsing.

Het panel heeft waardering voor de manier waarop signalen uit evaluaties snel worden opgepakt en vertaald naar concrete acties. De opleidingscommissie vervult haar rol zorgvuldig en onderhoudt een constructieve dialoog met het managementteam. Studenten geven aan dat hun feedback serieus wordt genomen en dat zij daadwerkelijk invloed ervaren op het onderwijs. Ook het werkveld wordt structureel bevraagd over het functioneren van studenten in projecten, stages en afstuderen.

De kwaliteitscultuur binnen LEM is zichtbaar versterkt en kenmerkt zich door betrokkenheid, transparantie en ontwikkelgerichtheid. Het team toont reflectief vermogen en werkt in een open sfeer samen aan verbetering. Het panel ziet dat de opleiding niet alleen voldoet aan de eisen, maar ook actief investeert in verdere professionalisering en verankering van kwaliteitszorg binnen het team en het curriculum.

Algemene conclusie:

Op basis van de documentatie en de gesprekken tijdens de visitatie heeft het panel geconstateerd dat de opleiding voldoet aan alle standaarden. Conform de beslisregels van de NVAO is het eindoordeel daarom positief.

Na instemming van de panelleden is dit rapport vastgesteld door de voorzitter op 9 oktober 2025.

3. INLEIDING

Dit rapport is een weergave van de uitgebreide opleidingsbeoordeling van de hbo-bacheloropleiding Landscape and Environment Management van Hogeschool Inholland. De opleiding is op 20 mei 2025 gevisiteerd. Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs' van de NVAO (2024).

Opleiding Landscape and Environment Management

De opleiding LEM is een brede bacheloropleiding die in 2009 is gestart en is ontstaan uit het samengaan van drie voorgangers: Plattelandsvernieuwing, Bos- en Natuurbeheer en Milieukunde. Bij het ontwerp van de opleiding hebben ook onderdelen uit de opleiding Ruimtelijke Ordening & Planologie een plaats in het curriculum gekregen. De opleiding maakt deel uit van het domein Agri, Food & Life Sciences van Hogeschool Inholland. AFL is een van de zes domeinen van de hogeschool. Het domein biedt naast LEM, de opleidingen Tuinbouw & Agribusiness (TA), Food Commerce & Technology (FCT), Dier in de Duurzame Samenleving (DDS), Biotechnologie, Chemie en Biologie & Medisch Laboratoriumonderzoek aan. Het domein wordt aangestuurd door twee managers: één voor Onderwijs & Bedrijfsvoering en één voor Onderzoek & Markt. Binnen de opleiding Landscape and Environment Management (LEM) geeft de teamleider leiding aan het docententeam en is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken, teamontwikkeling en het onderzoeksprogramma. De domeindirecteur vormt samen met de twee managers en een vertegenwoordiger van Control het managementoverleg, waarin de strategische koers en belangrijke besluiten voor het domein worden afgestemd.

De opleiding leidt studenten op tot breed georiënteerde professionals die complexe vraagstukken rond de fysieke leefomgeving integraal kunnen benaderen. Vanuit de perspectieven ecologie, ruimte, maatschappij, milieu en economie leren zij duurzame oplossingen te ontwikkelen voor inrichting en gebruik van de leefomgeving. Afgestudeerden zijn in staat om bruggen te slaan tussen beleid en uitvoering, en houden daarbij rekening met uiteenlopende belangen — zeker binnen de Randstedelijke context waarin ruimtelijke schaarste een centrale uitdaging vormt. De LEM-professional beschikt over een duidelijke specialisatie, een brede basiskennis van relevante disciplines en het vermogen om domeinoverstijgend te werken.

Herontwerp

De opleiding heeft een herontwerp ingezet met als belangrijkste aanleiding (i) de behoefte aan meer flexibiliteit in het onderwijs, zoals gevraagd door studenten en het werkveld en (ii) het creëren van een betaalbaar curriculum in lijn met de Inholland visie. Dit sluit aan bij de strategische koers van Hogeschool Inholland en het onderwijsmodel²⁴ van het AgriFood-cluster. In dit kader is gewerkt aan een vernieuwde visie, gebaseerd op input van het team, studenten, alumni en werkveldpartners. Concrete stappen zijn onder meer:

- een nieuw toetsplan voor jaar 1, waarin het aantal toetsen wordt teruggebracht (zie standaard 3);
- verplaatsing van het Coast-project van Holwerd naar de Randstad, in lijn met de focus op grootstedelijke vraagstukken;
- vernieuwing van de onderzoeksminor in jaar 4, gekoppeld aan drie nieuwe uitstroomprofielen: ecologie (groen), duurzaamheid (blauw) en leefomgeving (geel).
- aanpassing van de stage in jaar 3, waarbij studenten vanaf 2025–2026 een beroepsproduct kiezen dat past bij hun toekomstige werkpraktijk;

¹ Onderwijsmodel²⁴ is de visie van het domein Agri, Food & Life Sciences op de aanpak van onderwijs, onderzoek en leven lang leren in 2024. Het model biedt richting voor duurzame, flexibele en toekomstgerichte hbo-opleidingen, waarin onderwijsvernieuwing, organisatieontwikkeling en kwaliteitsafspraken samenkomen. Doel is om studenten, docenten en het werkveld gezamenlijk te ontwikkelen tot sterke kennispartners die voorbereid zijn op de uitdagingen binnen de Agrifood-sector.

- ontwikkeling van een nieuw format voor themahandleidingen.

De opleiding heeft een blauwdruk ontwikkeld voor de drie hierboven genoemde nieuwe uitstroomprofielen: ecologie (groen), duurzaamheid (blauw) en leefomgeving (geel). Hoewel de contouren ten tijde van de audit al waren uitgewerkt, start de opleiding vanaf studiejaar 2025–2026 met de verdere inhoudelijke ontwikkeling en implementatie van deze specialisatierichtingen.

Opvolging aanbevelingen vorige accreditatie

In 2018 heeft de vorige visitatie van de hbo-bacheloropleiding Landscape and Environment Management van Hogeschool Inholland plaatsgevonden. Het panel beoordeelde de kwaliteit van de opleiding als positief en had een aantal aanbevelingen geformuleerd. Het huidige auditpanel is van oordeel dat de opleiding een adequate opvolging heeft gegeven aan de aanbevelingen. Een aantal thema's, zoals de balans tussen brede basiskennis en specialistische verdieping, blijft ook in deze audit actueel. Dit vloeit logisch voort uit de aard van de opleiding, die zich richt op integrale gebiedsontwikkeling, en uit de dynamiek in/van het werkveld.

Hieronder geven we een korte toelichting op een aantal andere punten.

Aanbevelingen vorige visitatie	Acties opleiding
In de profilering mist het panel nog een nadere uitwerking van 'landscape' als integrerend concept dat de inhoudelijke basis vormt van de opleiding. Het panel heeft nog niet een eenduidig beeld welke lading de opleiding hieraan wil geven en op welke manier dit terugkomt in de gekozen profilering. Het panel beveelt aan om het landschappelijk element nader uit te werken en op te nemen in de visie en profilering van de opleiding.	De opleiding hanteert het begrip 'landschap' in brede zin, als gebied waarin zowel het landelijke als het stedelijke groen een rol speelt. In de Randstedelijke context, waar deze zones vaak in elkaar overlopen, richt de opleiding zich op gebiedsontwikkeling met oog voor ecologie, ruimte en maatschappelijke vraagstukken. Dit komt inhoudelijk tot uiting in het tweedejaars vak en project Transitie Landelijk Gebied en de derdejaars onderwijsseenheid Randstedelijke Ecologie. In het herontwerp is bewust gekozen voor een focus op het groot Randstedelijk gebied, zichtbaar in de aangepaste locatie van het Coast-project en de thematiek van projecten en onderzoeksopdrachten. Verdere uitwerking volgt binnen het herontwerpproces.
Het panel heeft gezocht naar de verhouding tussen de breedte en de diepte van de kennisdomeinen: de brede kennisbasis tegenover de specialistische kennis. De opleiding onderneemt op dit gebied al stappen door een keuzeruimte in te bouwen in het programma. Het panel onderschrijft deze stappen van de opleiding en ziet dit als een noodzakelijke stap om studenten de mogelijkheid te geven om zowel de verbreden als te verdiepen. Hoewel de opleiding gebaat is bij actualiteit, vraagt het panel aandacht voor een niet verdere versnippering aan onderwerpen in het curriculum.	De opleiding heeft de verhouding tussen brede basiskennis en specialistische verdieping versterkt door keuzeruimte in te bouwen in het curriculum. Studenten kiezen in jaar 2 en 3 voor een profiel (Natuur & Landschap of Stad & Milieu, 39 EC), waarmee zij zich inhoudelijk kunnen verdiepen. Vanaf studiejaar 2021–2022 worden alle verplichte competenties afgetoetst vóór de afstudeerfase, waardoor studenten in jaar 4 ruimte hebben om zich verder te verbreden of verdiepen via een minor. Dit kan binnen LEM (bijv. Biodiverse stad of Duurzame stad), via de hogeschoolbrede minor Impactmakers, of bij een andere (inter)nationale instelling.
Het panel ziet een aandachtspunt rondom de clustering van het opleveren van opdrachten van studenten. Studenten geven aan dat er soms sprake is van een piekbelasting en dat meer spreiding van opdrachten wenselijk is. Het panel beveelt aan om de piekbelasting voor studenten meer te spreiden. Hier ligt volgens het panel ook een goede mogelijkheid om de piekbelasting van docenten te spreiden.	De opleiding heeft maatregelen genomen om de piekbelasting bij studenten te verminderen door voorafgaand aan elke onderwijsperiode de inlever- en toetsmomenten beter op elkaar af te stemmen. Hoewel dit de studentbelasting verlicht, blijft de werkdruk voor docenten hoog door het groeiende studentenaantal. Daarom is er een nieuw toetsplan ontwikkeld voor jaar 1, dat vanaf studiejaar 2025–2026 wordt ingevoerd. Hiermee wordt het aantal toetsen teruggebracht van 33 naar 18, met als doel zowel studenten als docenten te ontlasten. Deze aanpassing sluit aan bij het herontwerp van de opleiding en de uitgangspunten van Onderwijsmodel24.

Tabel 1. Opvolging aanbevelingen visitatie

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

4.1. Beoogde leerresultaten

Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde leerresultaten beschrijven aantoonbaar het niveau (associate degree, bachelor of master) zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk en de oriëntatie (hbo of wo) van de opleiding. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die vanuit het regionale, het nationale en het internationale perspectief door het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. De beoogde leerresultaten worden periodiek geëvalueerd. Voor zover van toepassing zijn de beoogde leerresultaten tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving. De uitgangspunten voor de inrichting van de opleiding passen bij de onderwijsvisie en het profiel van de instelling.

Bevindingen

Opleidingsprofiel: inhoud

De opleiding Landscape and Environment Management is een unieke hbo-bacheloropleiding die studenten opleidt tot professionals in duurzame gebiedsontwikkeling. Centraal staat het benaderen van ruimtelijke en maatschappelijke vraagstukken vanuit vijf groene perspectieven: (i) ecologisch, (ii) sociaal, (iii) ruimtelijk, (iv) fysisch & milieu en (v) economisch. Bij het werken aan deze vraagstukken komen studenten in aanraking met actuele en urgente uitdagingen zoals biodiversiteitsherstel en het oplossen van de problemen rond stikstof en bodemdaling. Dergelijke ontwikkelingen leiden tot complexe, multidisciplinaire en vakspecifieke praktijk- en kennisvraagstukken, waarbij veel verschillende actoren betrokken zijn. De verbinding tussen natuur- en landschapsbeheer en de bebouwde omgeving, in relatie tot economie, samenleving en beleid, wordt daarbij steeds belangrijker.

Afgestudeerden van LEM komen terecht in een werkveld waarin samenwerking tussen uiteenlopende partijen essentieel is. Om daarin succesvol te opereren, is het van belang dat zij goed kunnen samenwerken, helder communiceren, elkaars expertise begrijpen en projecten gestructureerd aanpakken. De opleiding bereidt studenten hierop voor door hen te laten oefenen met verschillende beroepsrollen die zij in de praktijk kunnen vervullen, zoals beleidsmedewerker, onderzoeker, ontwerper, beheerder en adviseur. Om studenten als startbekwame professionals het werkveld in te laten gaan, heeft de opleiding – vanuit dit profiel – de volgende acht kerncompetenties vastgesteld die zij aan het einde van de opleiding moeten beheersen:

1. Toegepast onderzoeken
2. Projectmatig en procesmatig werken in een multidisciplinaire omgeving
3. Communiceren met en naar doelgroepen, gericht op draagvlak creëren
4. Maken van een integrale analyse van een gebied
5. Opstellen van een gebiedsplan en -visie
6. Opstellen van een beleidsadvies en het vertalen van beleid naar concrete activiteiten
7. Oplossingsgericht en maatschappelijk verantwoord denken en handelen ten behoeve van 'groene' vraagstukken
8. Beroepsgerichte loopbaanontwikkeling

De opleiding heeft voor alle competenties beheersingsindicatoren geformuleerd voor drie faseniveaus, te weten: 1) beroepsgeschied (niveau 1, jaar 1), 2) professionaliseringsbekwaam (niveau 2, jaar 2 en 3) en 3) startbekwaam (niveau 3, jaar 3 en 4). Daarnaast heeft de opleiding

per competentie de benodigde kennis & inzichten, vaardigheden en attitude vastgesteld. Dit alles is inzichtelijk weergegeven op zogeheten ‘competentiekaarten’.

Opleidingsprofiel: oriëntatie en niveau

De opleiding LEM voldoet aantoonbaar aan het hbo-bachelorniveau, zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk (NLQF niveau 6) en de Dublin Descriptoren. Dit niveau wordt geborgd via het hanteren van een zorgvuldig opgesteld opleidingsprofiel dat aansluit bij zowel nationale als internationale eisen. In het nieuwe curriculum zal de opleiding tevens gebruik maken van het Zelcom-model. Bij het opstellen van haar profiel heeft de opleiding zich mede gebaseerd op de landelijke opleidingsprofielen van Management van de Leefomgeving (ML) en Milieukunde. LEM leunt daarbij het sterkst op het profiel van Management van de Leefomgeving, waarmee zij inhoudelijk nauw verwant is. De opleiding participeert actief in het Landelijk Overleg ML en heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de totstandkoming van het meest recente landelijke profiel. De acht kerncompetenties van LEM zijn hierop afgestemd en beschrijven aantoonbaar het bachelorniveau én de oriëntatie van de opleiding.

Specifieke profilering

Ten tijde van de visitatie kende de opleiding LEM twee richtingen: 1) Stad & Milieu en 2) Natuur & Landschap. De opleiding is voornemens om over te gaan naar drie nieuwe uitstroomprofielen: ecologie (groen), duurzaamheid (blauw) en leefomgeving (geel). Deze profielen, zo geeft de opleiding aan, bieden studenten meer ruimte voor specialisatie en sluiten beter aan bij actuele maatschappelijke opgaven en de diversiteit aan functies in het werkveld. Studenten geven ook aan (o.a. in de NSE 2024) dat zij meer behoefte hebben aan mogelijkheden om eigen invulling te geven aan hun opleiding.

Het auditpanel heeft tijdens de visitatie expliciet aandacht besteed aan deze voorgenomen profilering. Daarbij heeft het panel ook kennisgenomen van een presentatie die de opleiding heeft verzorgd voor werkveldpartijen, waarin de drie nieuwe profielen verder zijn uitgewerkt. In deze presentatie zijn per profiel de bijbehorende beroepscontexten, relevante werkgevers, functietypen, benodigde basiskennis, competenties en vaardigheden inzichtelijk gemaakt. Het panel waardeert de zorgvuldige afstemming van de nieuwe profielen op én met de beroepspraktijk. Tegelijkertijd constateerde het panel dat er nog vragen leven over de afbakening van en samenhang tussen de profielen. De profielen ‘groen’ en ‘geel’ – ecologie en leefomgeving – zijn herkenbaar en sluiten goed aan bij de stedelijke context waarin de opleiding opereert. De blauwe lijn – duurzaamheid – vraagt nog om verdere uitwerking en positionering (zie ook HO6. Aanbevelingen). Het panel adviseert de opleiding om de drie uitstroomprofielen verder uit te werken en te onderbouwen, zodat de positionering richting studenten en werkveld duidelijker wordt. De ambitie van het management om hierin samen te werken met opleidingen binnen het domein Techniek, Ontwerpen en Informatica (TOI) van Inholland ondersteunt het panel van harte; met name voor de blauwe lijn.

Onderzoekende houding

Afgestudeerden hebben in de rol van onderzoeker/technisch medewerker te maken met aspecten als afbakening van het onderzoek, de keuze van de onderzoeksmethoden en het geven van een onafhankelijk advies op basis van de verkregen resultaten in relatie tot bestaande gegevens. De opleiding heeft uitgewerkt wat dit betekent voor elk van de huidige profielen.

Keuzeprofiel Natuur & Landschap en verdieping Natuur- en landschapsbeheer	Keuzeprofiel Stad & Milieu en verdieping Omgevingsmanagement
▪ De fysieke aspecten van bodem, water, cultuurhistorie, landschap en natuur inventariseren, analyseren en interpreteren om de fysieke gesteldheid van een gebied in kaart te brengen. ▪ De potenties onderzoeken van een voormalig agrarisch gebied ten behoeve van	▪ Zowel door het uitvoeren van historisch onderzoek, literatuuronderzoek als via inventarisatieonderzoek en experimenteel onderzoek een milieuprobleem in kaart kunnen brengen; dit kunnen analyseren en aanbevelingen doen over de oplossing van deze milieuproblemen.

natuurontwikkeling evenals het analyseren van de problemen bij de natuurontwikkeling met betrekking tot economische, ecologische en recreatieve potenties.	▪ Het onderbouwen van een ruimtelijk plan t.a.v. basisgegevens en draagvlak onder actoren onder andere door deskresearch en enquêtes. Opstellen van scenario's voor bijvoorbeeld waterberging.
--	--

Het panel heeft geconstateerd dat de opleiding in haar profiel expliciet aandacht besteedt aan het ontwikkelen van onderzoekend vermogen. De opleiding LEM streeft ernaar studenten op te leiden met een onderzoekende houding, waarbij zij zowel zelfstandig onderzoek kunnen uitvoeren als onderzoeksresultaten van anderen kritisch kunnen toepassen. Dit onderzoekend vermogen komt duidelijk tot uiting in de kerncompetentie 'Toegepast onderzoeken', maar is ook verweven in andere competenties zoals 'Het maken van een integrale analyse van een gebied' en 'Het opstellen van een gebiedsplan en -visie'.

Validatie beoogde leerresultaten / afstemming werkveld

In het landelijk overleg Management van de Leefomgeving werken Hogeschool Inholland, HAS green academy en Hogeschool Van Hall Larenstein samen. Periodiek wordt het profiel in samenwerking met brede vertegenwoordiging van het werkveld bijgewerkt en actueel gehouden. Er is daarbij bewust gekozen voor werkveldpartijen die opereren in de stedelijke en landelijke context van de leefomgeving, van overheidsinstanties tot en met particuliere bedrijven, en partijen die in de verschillende project- en procesfasen van de leefomgeving acteren (van initiatief tot en met de uitvoering). Voor de borging van de relevantie en actualiteit van het eigen profiel voert de opleiding periodiek gesprekken met haar beroepenveldcommissie (BVC) en andere relevante partijen in het werkveld.

Het panel heeft de notulen bestudeerd van de overleggen met de BVC en heeft een vertegenwoordiging van werkveldpartijen gesproken tijdens de visitatiedag. Op basis hiervan heeft het panel vastgesteld dat het werkveld actief betrokken is bij de validatie van het profiel en bij de doorontwikkeling van de opleiding. Binnen de beroepenveldcommissie vinden waardevolle gesprekken plaats over het profiel van de afgestudeerde, waaronder het spanningsveld tussen breedte en diepgang. Het werkveld waardeert het multidisciplinaire karakter van LEM-studenten, die worden gezien als generalisten met het vermogen om verbanden te leggen tussen verschillende domeinen. Tegelijkertijd wordt vanuit het beroepenveld ook de behoefte uitgesproken aan meer vakinhoudelijke verdieping, met name op terreinen als milieu, water, infrastructuur en landschap. De opleiding heeft bij het opstellen van de nieuwe profielen bewust gezocht naar een evenwicht tussen breedte en diepgang. Dit heeft geleid tot het streven naar het opleiden van zogeheten T-shaped professionals: breed inzetbare afgestudeerden met een stevige basis in specifieke vakgebieden, die complexe vraagstukken integraal kunnen benaderen.

Weging en Oordeel

Het auditpanel beoordeelt standaard 1 als **'voldoet'**. Het profiel van de opleiding Landscape and Environment Management is mede gebaseerd op de landelijke profielen van de opleidingen Management van de leefomgeving en Milieukunde, die in samenwerking met het werkveld en alumni zijn opgesteld. Het profiel sluit aantoonbaar aan bij het bachelorniveau (NLQF 6) en de hbo-oriëntatie, en is in lijn met de Dublin Descriptoren en internationale eisen. De acht kerncompetenties die de opleiding hanteert zijn inhoudelijk goed uitgewerkt en voorzien van beheersingsindicatoren per faseniveau. Ze bieden een duidelijke structuur voor de ontwikkeling van studenten richting startbekwaamheid. Onderzoekend vermogen is expliciet opgenomen en verweven in meerdere competenties.

Het panel waardeert de actieve betrokkenheid van het werkveld bij de ontwikkeling en periodieke evaluatie van het profiel. Binnen de beroepenveldcommissie worden inhoudelijke gesprekken gevoerd over het profiel van de afgestudeerde, waaronder het spanningsveld tussen breedte en diepgang. Het werkveld waardeert het multidisciplinaire karakter van LEM-studenten, maar vraagt ook om meer vakinhoudelijke verdieping. De opleiding speelt hierop in

met het concept van de T-shaped professional: breed inzetbare afgestudeerden met een stevige vakinhoudelijke basis.

Bij het uitwerken van haar profiel maakt de opleiding duidelijke keuzes. De huidige profielen 'Stad & Milieu' en 'Natuur & Landschap' zijn passend binnen het opleidingsprofiel. Met de voorgenomen herprofilering met drie uitstroomprofielen speelt de opleiding in op actuele maatschappelijke opgaven en de diversiteit aan functies in het werkveld. De voorgestelde profielen bieden potentie, aldus het auditpanel, mits zij verder worden uitgewerkt en helder gepositioneerd richting studenten en werkveld.

4.2. Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Toelichting NVAO: De beoogde leerresultaten zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Hierbij wordt rekening gehouden met de diversiteit van de toegelaten studenten. De omvang van het personeelsbestand is toereikend. De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding te verzorgen en geven begeleiding. De inrichting van de leeromgeving past bij de onderwijsvisie van de instelling. De onderwijsleeromgeving bevordert dat studenten op actieve wijze deelnemen aan de vormgeving van het eigen leerproces (*student-centred*).

Indien het onderwijs in een andere taal dan het Nederlands wordt verzorgd, motiveert de opleiding deze keuze. Dit geldt ook indien de opleiding een anderstalige opleidingsnaam hanteert. Docenten beschikken over voldoende beheersing van de taal waarin zij doceren. Het personeelsbeleid draagt ertoe bij dat docenten in staat zijn in die taal te doceren.

Voorzieningen worden niet beoordeeld, tenzij deze specifiek voor de betreffende opleiding zijn getroffen.

Bevindingen

Programma

De opleiding LEM biedt een programma aan dat dekkend is voor alle competenties: *'fit for purpose'*, zo stelde het auditpanel vast. Zoals in standaard 1 is beschreven, zijn de competenties uitgewerkt in drie niveaus (beroepsgeschikt, professionaliseringsbekwaam en startbekwaam), met bijbehorende beheersingsindicatoren. Hiermee zijn de leerdoelen concreet en toetsbaar geformuleerd, doordat per niveau helder wordt aangegeven welk studentgedrag wordt verwacht, in welke context dit plaatsvindt en onder welke condities. Dit alles is inzichtelijk gemaakt in zogeheten competentiekaarten en zorgt ervoor dat alle competenties binnen het programma systematisch en volledig worden afgedekt. Hieronder lichten we een aantal elementen uit het programma verder toe.

Structuur en inhoud van het programma

Het onderwijsprogramma LEM is de eerste twee jaar opgebouwd uit vier periodes (blokken) van 15 studiepunten (EC) per studiejaar. Het beheersingsniveau van de studenten neemt gedurende de opleiding merkbaar toe in complexiteit en zelfstandigheid. Deze geleidelijke groei vertaalt zich in een toenemende verantwoordelijkheid en keuzevrijheid voor studenten naarmate de opleiding vordert. In onderstaande tabel wordt een toelichting gegeven op de inhoud per leerjaar.

Leerjaar	Toelichting
1	In het eerste jaar van de opleiding doen de studenten basiskennis op in de thema's en oriënteren ze zich op de opleiding en de beroepspraktijk. Zij krijgen een breed aanbod aan vakken, zoals ecologie en economie, geografie en omgevingsrecht, duurzaam vervoer en groene recreatie. Naast de vakinhoud staan ook beroepsvaardigheden centraal. Studenten bereiden zich voor op hun keuze in studiejaar 2.
2	In het tweede jaar leren studenten hun kennis toe te passen in projecten met de beroepspraktijk. In het eerste semester van jaar 2 vindt dat plaats in het project Beleid en Ontwerp, waarin studenten ondersteund door de theorie leren om verschillende vaardigheden toe te passen, zoals ontwerpen, communiceren, presenteren, adviseren. Ook 'Onderzoeken' komt in het eerste semester van jaar 2 als aparte onderwijseenheid aan de orde. In de tweede helft van jaar 2 volgen studenten een van de twee keuzeprofielen: 1. Stad en Milieu met de onderwerpen stad, milieu, bedrijf en omgeving of 2. Natuur en Landschap met flora, fauna, vitaal platteland en natuurbeheer.
3	In het derde studiejaar lopen studenten eerst vijf maanden stage en daarna volgen ze opnieuw onderwijsthema's en participeren ze in het Coastproject. Hierin wordt de theorie

	over klimaat in de stad, mens en omgeving, waterkwaliteit, circulaire economie en duurzaam toerisme toegepast. Daarnaast volgen de studenten 9 EC aan keuzeprofielen: 1. Stad & Milieu: milieukwaliteit en omgevingsmanagement of 2. Natuur & Landschap: Randstedelijke ecologie en faunabeheer.
4	In het vierde studiejaar volgen studenten een minor naar keuze (30 EC) en werken zij aan hun afstudeeropdracht (30 EC), waarin zij de beroepsrol van onderzoeker vervullen. Voor de minor kunnen studenten kiezen uit drie opties: het eigen LEM-programma met verbredende en verdiepende onderdelen (in studiejaar 2024–2025 vervangen door een onderzoeksminor gericht op ecologie of duurzaamheid), de Inholland-minor 'Toekomstbestendige Stad' of diens opvolger 'Impactmakers', en een minor bij een andere hogeschool of universiteit, in binnen- of buitenland.

Tabel 2 – Toelichting programma per leerjaar

Het panel stelt vast dat de opleiding een samenhangend programma aanbiedt met een logische opbouw. De basis van het programmaontwerp is dat studenten vraagstukken leren te benaderen vanuit de vijf in standaard 1 genoemde perspectieven – ecologisch, sociaal, ruimtelijk, fysisch & milieu en economisch – die de focus op de duurzame leefomgeving bepalen. De onderwerpen die studenten tijdens de studie behandelen – de vereiste kennis & inzichten, vaardigheden en attitude – krijgen binnen deze perspectieven een plaats. Zij volgen theoretische vakken die gekoppeld zijn aan thema's, zoals 'Groen in de Randstad', 'Groen & Recreatie', 'Gebiedsgericht waterbeheer'. Daarnaast is er veel aandacht voor vaardigheden waar de huidige beroepspraktijk om vraagt zoals: GIS, onderzoekend vermogen, interdisciplinair en projectmatig werken, het maken van inrichtings- en beheerplannen, het maken van maatschappelijke kosten-batenanalyses (MKBA), scenario denken, het creëren van draagvlak en het geven van concrete adviezen.

Studenten waarderen de keuzemogelijkheden binnen LEM. Ze kunnen hun studie verbreden of verdiepen, zowel binnen als buiten Inholland, afhankelijk van hun interesses. Voor ambitieuze studenten is er het Engelstalige honoursprogramma *Leadership and Innovation*, aangeboden in jaar 2, 3 en 4. Daarnaast kiezen studenten in jaar 2 en 3 twee Individuele Keuzeactiviteiten (IKA's), gekoppeld aan hun Persoonlijk Opleidingsplan (POP). Voorbeelden zijn deelname aan de kwaliteitscirkel, het volgen van een extra vak, of het organiseren van excursies en voorlichtingsactiviteiten.

Didactisch concept

Het curriculum is opgebouwd rond de leerlijnen van De Bie, waarbij samenhang binnen onderwijsperiodes vooral wordt gerealiseerd via de integrale lijn: studenten passen kennis en vaardigheden toe in projecten, opdrachten, stages en de afstudeerfase. Daarnaast dragen de conceptuele leerlijn (theorie), vaardighedenlijn (soft en hard skills), ervarings-reflectielijn (excursies, gastsprekers) en SLB-lijn (zelfsturing en reflectie) bij aan een consistente leerroute. De curriculumcommissie bewaakt samen met de opleidingscommissie de samenhang op programmaniveau via kwaliteitscycli, evaluaties en monitoring van struikelvakken. In blok- en themahandleidingen wordt expliciet gemaakt hoe de leerlijnen samenkomen binnen onderwijsenheden.

Praktijkgerichtheid

Het panel waardeert de sterke praktijkgerichtheid van de opleiding LEM. Studenten werken vanaf het eerste jaar aan actuele en beroepsauthentieke vraagstukken, bijvoorbeeld via practica, excursies en veldwerk. Zo leren studenten tijdens een excursie naar het Arboretum Heempark in jaar 1 bomen en beplanting te determineren, terwijl ze bij een practicum in een nabijgelegen sloot waterdiertjes opsporen en analyseren als onderdeel van ecologisch veldonderzoek. In jaar 2 en 3 voeren zij opdrachten uit voor externe opdrachtgevers, zoals gemeenten en adviesbureaus, en lopen zij stage bij uiteenlopende organisaties in het werkveld.

Voorbeelden van opdrachten in het werkveld

- In jaar 2 werken studenten aan een project, waarbij zij onderzoeken hoe duurzaam een bedrijventerrein of woonwijk is. Zo maken zij voor de gemeente Haarlem en Heemskerk een inrichtings- en beheerplan.

- Bij het vak 'Inrichten en Beheer' werken de studenten aan een vegetatieontwerp voor een gebied.
- In jaar 3 werken studenten voor het vak 'Stadsecologie' aan een concrete praktijkopdracht rond vergroening en biodiversiteit in een stedelijke omgeving.

Ook in jaar 4 staat praktijk centraal, onder meer via de onderzoeksminor waarin studenten werken aan onderzoeksvraagstukken rond ecologie en duurzaamheid. De opleiding onderhoudt intensieve contacten met het werkveld en stemt het onderwijs hier structureel op af. Het panel ziet dat ook eerstejaarsstudenten al goed worden meegenomen in de praktijk en hun toekomstige beroepenveld, onder meer via het vak 'Oriëntatie op het beroep', waarin alumni in meerdere sessies vertellen over hun werk. Studenten geven aan dat zij de praktijkgerichtheid en de aansluiting op actuele ontwikkelingen zeer waarderen, zo blijkt uit de NSE, het jaarverslag van de OC én de gesprekken tijdens de audit. In het studentenhoofdstuk geven studenten aan dat er nog winst te behalen is in de uitwerking van de verschillende beroepsrollen binnen het programma. Zij zouden graag meer verdieping zien in wat deze rollen precies inhouden, en pleiten voor projecten waarin deze rollen explicieter terugkomen (bijvoorbeeld dat elke student in de projectgroep een andere beroepsrol moet vervullen). Het panel waardeert deze reflectie en ziet dit als een waardevolle suggestie om de praktijkgerichtheid van het programma verder te versterken.

Interdisciplinair samenwerken

De opleiding geeft op doordachte wijze invulling aan de competentie 'Projectmatig en procesmatig werken in een multidisciplinaire omgeving', onder meer via de kenniswerkplaatsmethodiek² die centraal staat binnen het didactisch concept van het domein AFL. Studenten werken interdisciplinair samen in de door Inholland ontwikkelde minor Impactmakers, waarin actuele praktijkvraagstukken worden opgepakt met studenten van andere opleidingen. Ook in het project 'Transitie landelijk gebied' is sprake van multidisciplinair samenwerken: waar dit eerder een LEM-project was, wordt nu samengewerkt met de opleiding Dier in de Duurzame Samenleving en wordt kennis uit lopend onderzoek ingebracht. Studenten leveren een visueel eindproduct dat direct toepasbaar is in de praktijk en dragen bij aan landelijk onderzoek onder regie van Van Hall Larenstein.

Taalbeheersing

Het panel constateert dat taalvaardigheid een belangrijk onderdeel vormt binnen meerdere competenties van de opleiding, zoals het communiceren met doelgroepen, het opstellen van gebiedsplannen en beleidsadviezen. In de eindwerken zag het panel dat taal nog aandacht behoeft. Uit de gesprekken tijdens de audit bleek dat de opleiding hierop gerichte acties onderneemt: eerstejaars studenten werken aan spelling en zinsbouw via het programma 'Hogeschooltaal' en krijgen les in zakelijk schrijven. Taalgebruik wordt meegenomen in de beoordeling van schriftelijke producten en vanaf jaar 2 geldt een voorwaardelijke taaleis in projectbeoordelingen. Het panel waardeert deze aanpak, maar ziet ruimte voor verdere versterking.

Internationale oriëntatie

De opleiding LEM wil studenten afleveren met internationale en cross-culturele competenties om als professional in een internationale context, ook als dat in Nederland is, te kunnen handelen. Het panel is positief over de wijze waarop de opleiding LEM hieraan invulling geeft. De internationale context wordt waar relevant opgenomen in de onderwijseenheden. Onderwerpen als Europees recht, implementatie van internationale verdragen en internationale vergelijking van Nederlandse problematiek komen aan de orde, evenals lessen Engels en interculturele communicatie. Bij projectopdrachten worden internationale casussen behandeld en studenten worden gestimuleerd om internationale bronnen te gebruiken. Studenten kunnen op eigen initiatief hun stage of een deel van hun studie in het buitenland

² Hier wordt verbinding gezocht tussen onderwijs, werkveld en onderzoek. Studenten werken aan actuele regionale vraagstukken en ontwikkelen plannen, voeren gesprekken met stakeholders, organiseren expertmeetings en rapporteren aan opdrachtgevers. Docenten vervullen hierin een rol als kennismakelaar en verbinden studenten met relevante kennisbronnen uit het netwerk.

volgen. Zo zijn studenten onder meer naar Aruba geweest (herbebossingsproject), Curaçao (schildpadonderzoek), Thailand (verduurzaming landbouw), Frans Polynesië (invloed van verzuring op koraalriffen) en Mozambique (duurzamer omgaan met zeeleven). Zij hebben daar gewerkt aan inrichtingsplannen, beheerplannen en onderzoek. De kennis en competenties die ze hier in Nederland hebben opgedaan door te werken aan vraagstukken rond klimaatbestendig inrichten, multifunctioneel ruimtegebruik en biodiversiteitsbehoud, zijn hierbij goed toepasbaar gebleken.

Onderzoeksvaardigheden en onderzoekend vermogen

De opleiding LEM zorgt op een doordachte manier voor de ontwikkeling van onderzoekscompetenties bij studenten. Via een aparte onderzoekslijn werken studenten vanaf jaar 1 stapsgewijs aan hun onderzoeksvaardigheden, met aandacht voor deskresearch, methodologie en statistiek. In projecten wordt geoefend met het toepassen van onderzoeksmethoden. Tijdens de stage in jaar 3 voeren studenten zelfstandig praktijkgericht onderzoek uit voor een externe opdrachtgever, waarbij zij ook hun handelingsvaardigheden ontwikkelen (zoals vaardigheden voor het opzetten van onderzoek, practica, laboratoriumvaardigheden). In jaar 4 verdiepen zij zich verder in het onderdeel Wetenschappelijke verdieping en voeren zij een afstudeeronderzoek uit, zowel kwalitatief als kwantitatief, rond een actueel vraagstuk uit het vakgebied.

Samenwerking met lectoraten

Het panel heeft met de opleiding gesproken over de thematische aansluiting van de vier lectoraten binnen het domein Agri, Food & Life Sciences. De grootste inhoudelijke aansluiting ziet het panel bij het lectoraat Sociale Innovaties en Duurzaamheidstransities. Het panel heeft daarnaast geconstateerd dat de opleiding via eigen onderzoekslijnen – projecten opgezet/uitgevoerd door docent-onderzoekers van de opleiding – inhoudelijk goed aansluit bij relevante thema's binnen het vakgebied. Zo is er bij het lectoraat 'Leven in de Metropool' een onderzoekslijn 'Biodiversiteit in de stad'. Vijf docenten uit het LEM-team zijn actief betrokken bij onderzoeksactiviteiten. Twee daarvan zijn het merendeel van hun aanstelling bezig met onderzoek en waren ten tijde van de visitatie tevens bezig met een promotietraject. Studenten worden waar mogelijk betrokken bij lopende onderzoeksprojecten. Dit juicht het panel toe.

Studie(loopbaan)begeleiding

Het panel constateert dat de studiebegeleiding (SLB) binnen LEM goed is ingericht en door studenten als passend wordt ervaren. De opleiding scoort in de NSE hoog op sfeer, veiligheid en begeleiding, en studenten geven in het auditgesprek aan dat zij de vaste coach waarderen die hen gedurende de hele studie begeleidt. In jaar 1 is de begeleiding intensief en gestructureerd, met vaste contactmomenten, terwijl deze in latere jaren meer vraaggericht wordt. Studenten kunnen zelf gesprekken inplannen en ontvangen per blok een uitnodiging van hun coach. Naast SLB biedt de opleiding begeleiding bij stages, afstuderen, projecten en excursies, en is er ondersteuning via het Student Succes Centrum (SSC)³, de studentendecaan en studentpsycholoog. Het panel ziet dat de opleiding hiermee een veilige en ondersteunende leeromgeving creëert waarin studenten zich kunnen ontwikkelen.

Naamgeving

De opleiding hanteert momenteel een Engelstalige opleidingsnaam, een keuze die historisch gegroeid is en niet voortkomt uit een expliciete internationale positionering. Aangezien het programma primair gericht is op de Nederlandse arbeidsmarkt, acht het panel de Engelstalige naam niet langer noodzakelijk. In het licht van de hernieuwde profilering van de opleiding ziet het panel dit als een uitgelezen moment om de naamgeving te heroverwegen. Een nieuwe opleidingsnaam kan tegelijkertijd bijdragen aan een duidelijke positionering en betere

³ Het SSC is vóór en dóór studenten en biedt verschillende manieren van ondersteuning die een bijdrage leveren aan het welzijn van studenten. Getrainde studentbuddy's kunnen peer-to-peer coaching bieden op leervaardigheden als leren studeren, timemanagement/studieplanning en omgaan met uitstelgedrag. Ook deelnemen aan huiswerkklassen om studeren te stimuleren is een mogelijkheid in Delft.

herkenbaarheid. De opleiding is zich hiervan bewust en onderschrijft het advies om de naam te wijzigen. Het panel adviseert de opleiding nadrukkelijk om docenten en studenten actief te betrekken bij dit proces van naamswijziging.

Docententeam

Het auditpanel heeft vastgesteld dat het docententeam van de opleiding LEM inhoudelijk en didactisch goed is toegerust om het brede en praktijkgerichte onderwijs te verzorgen. Het docentenoverzicht dat de opleiding heeft aangeleverd, laat zien dat er sprake is van een gekwalificeerd docententeam dat de relevante vakgebieden vertegenwoordigt. In het studiejaar 2024-2025 telde het team 17 docenten (11,8 fte), aangevuld met 6 externe docenten (1,0 fte). Docenten hebben de vereiste basiskwalificaties BDB, BKE/SKE⁴ en worden – zowel individueel als in groepsverband – gefaciliteerd in deskundigheidsbevordering ten aanzien van zowel inhoud als didactiek. Nieuwe collega's komen vaak direct uit de beroepspraktijk en worden via een buddy-systeem ingewerkt.

Studenten ervaren het team als deskundig, benaderbaar en betrokken. Ze waarderen de persoonlijke sfeer, de open communicatie en de laagdrempelige relatie met hun docenten. Wel gaven studenten tijdens de audit aan dat duidelijke verwachtingen rondom beoordelingstermijnen belangrijk zijn: zij snappen dat de werkdruk bij docenten soms hoger kan zijn, maar vragen om transparantie wanneer deadlines niet gehaald dreigen te worden. *“We willen gewoon weten waar we aan toe zijn”*, aldus een van de studenten in het auditgesprek.

Daarnaast benoemden studenten in het studentenhoofdstuk dat nieuwe docenten, en docenten die slechts voor één vak of project zijn aangesteld, soms minder vertrouwd lijken te zijn met onderwijssystemen zoals Moodle of Graderwork. Het panel onderstreept het belang van goede onboarding en ziet mogelijkheden om binnen het bestaande buddy-systeem iets explicieter aandacht te besteden aan ondersteuning bij de online organisatie van het onderwijs.

Het auditpanel heeft vastgesteld dat de formatie voldoende is om het programma uit te voeren. Wel signaleert het panel dat de werkdruk fluctueert en dat het team kwetsbaar is bij uitval. Het managementteam onderkent dit en besteedt actief aandacht aan het beheersen van werkdruk en het creëren van een veilige werkomgeving waarin collega's elkaar ondersteunen. Het MT zet zich in om de belasting van docenten en het uitvoeren van organisatorische taken realistisch en haalbaar te houden, mede door het gefaseerd invoeren van het nieuwe curriculum. Docenten ervaren ruimte en regie over hun werk, en benoemen de benaderbaarheid van de teamleider en de collegialiteit onderling als positief. *“We zijn er voor elkaar en voor de studenten,”* zei een van de docenten tijdens de audit.

Weging en Oordeel

Het auditpanel beoordeelt standaard 2 als 'voldoet'. De opleiding LEM biedt een samenhangend, praktijkgericht en actueel programma waarmee studenten de beoogde leerresultaten kunnen realiseren. De competenties zijn adequaat vertaald naar leerdoelen binnen de onderwijseenheden en sluiten aan bij de diversiteit van de instroom. Studenten worden vanaf het eerste jaar actief betrokken bij de beroepspraktijk en werken aan realistische en maatschappelijk relevante vraagstukken. Interdisciplinair samenwerken is stevig ingebed via onder meer de kenniswerkplaatsmethodiek en projecten met andere opleidingen. Onderzoeksvaardigheden worden stapsgewijs opgebouwd en studenten voeren praktijkgericht onderzoek uit, ook in samenwerking met lectoraten en externe opdrachtgevers. Het nieuwe curriculum is onderwijskundig doordacht, studeerbaar en brengt zichtbaar energie in het team.

De onderwijsleeromgeving is studentgericht en biedt passende begeleiding. Studenten ervaren de studiebegeleiding als persoonlijk en ondersteunend. Het panel heeft een

⁴ Basiskwalificatie Didactische Bekwaamheid, Basis/Senior Kwalificatie Examinering

enthousiast, hecht docententeam ontmoet dat met passie over het vak praat. De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding te verzorgen en hebben een grote betrokkenheid richting hun studenten. De formatie is toereikend. Het panel waardeert de inzet van het management om de werkdruk en de continuïteit in het team in balans te brengen. Studenten zijn zeer tevreden over de docenten. Zij waarderen hun betrokkenheid, vakinhoudelijke deskundigheid, kennis over de beroepspraktijk en begeleiding. Docenten creëren samen met studenten een veilig en inclusief leerklimaat.

De internationale oriëntatie is passend. Er is een sterke focus op diversiteit, inclusie en internationalisering, met mogelijkheden voor buitenlandse stages en internationale samenwerking via COIL (*Collaborative Online International Learning*). De Engelstalige opleidingsnaam sluit niet langer aan bij de positionering; het panel adviseert herziening.

4.3. Toetsing

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting NVAO: De beoordeling is valide, betrouwbaar en voldoende onafhankelijk. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt voldoende gewaarborgd en voldoet aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten. De toetsen ondersteunen het eigen leerproces van de student. De examencommissie oefent haar wettelijke bevoegdheid uit.

Bevindingen

Systeem van toetsen en beoordelen

Het auditpanel stelt vast dat de opleiding LEM beschikt over een adequaat systeem van toetsing en beoordeling. De afspraken en kaders voor toetsing liggen vast in het AFL Toetsbeleid 2024-2028. Binnen elke onderwijseenheid is er een duidelijke koppeling tussen competenties, beheersindicatoren, onderwijsinrichting en toetsing. Deze samenhang is vastgelegd in een curriculummatrix. Studenten kunnen de informatie over toetsen (onder andere de te toetsen competenties, toetsvormen) vinden in de OER en aanvullende informatie (toetsmatrijs, beoordelingsformulieren) in de blok- of themahandleiding. Daarnaast geven de docenten mondelinge uitleg tijdens colleges en projectbijeenkomsten. Het geheel van afspraken, zo heeft het panel vastgesteld, zorgt ervoor dat de opleiding systematisch werkt aan valide, betrouwbare en transparante toetsen en beoordelingen.

Toetsvormen en toetsprogramma

De opleiding heeft een overzicht gepresenteerd van de toetsvormen die gehanteerd worden binnen de verschillende leerlijnen. Het panel heeft hier tijdens de audit voorbeelden van gezien.

Toetsvormen per leerlijn (niet uitputtend)

- Conceptuele leerlijn: kennistoetsen (met meerkeuze- en/of open vragen; al dan niet aan de hand van cases), essays, oefentoetsen, schrijven van een artikel voor een tijdschrift;
- Integrale leerlijn: beroepsproducten, projecttoetsing, casustoets, peer-assessment;
- Vaardigheden leerlijn: groepstoets (360° feedback), reflectieverslag, Sociaal communicatieve vaardigheden methode (SoCoV); het toetsen van labvaardigheden en het gebruik van GIS-software;
- Ervaringsreflectielijn: beoordelen van het plan van aanpak, digitaal portfolio, reflectieverslagen, co-, zelf- en peerbeoordeling, stageverslag;
- SLB lijn: reflectieverslag, SLB-gesprek met SLB-begeleider.

In jaar 1 ligt de nadruk op kennistoetsen; in latere jaren worden competenties geïntegreerd getoetst via beroepsproducten. Studenten maken hierbij beroepsproducten die passen bij de verschillende beroepsrollen die de opleiding hanteert: een beleidsplan (beleidsmaker), adviesverslag (adviseur), ontwerp (ontwerper), beheerplan (beheerder), onderzoeksverslag (onderzoeker). Daarnaast leveren studenten producten op zoals een artikel, paper en review, mondelinge presentatie, reflectieverslag, organisatie van een congres of poster. Zowel individuele als groepsbeoordelingen worden toegepast, waarbij de individuele ontwikkeling van studenten wordt vastgelegd. Houding en communicatie worden beoordeeld via de Sociaal communicatieve vaardigheden methode en taalgebruik is – zoals aangegeven in standaard 2 – een vast onderdeel van de beoordeling van schriftelijke producten. Voor schriftelijke producten wordt Urkund ingezet als plagiaatscan.

Tevredenheid van de studenten

Studenten zijn over het algemeen tevreden over de toetsing binnen de opleiding. Zij geven aan dat de informatievoorziening voorafgaand aan toetsen helder is en dat ze goed weten waar ze aan toe zijn. Uit de NSE blijkt dat studenten de aansluiting tussen toetsing en de inhoud van de opleiding positief beoordelen (3,7 op een 5-puntsschaal), evenals de bruikbaarheid van de feedback (3,8). De duidelijkheid van beoordelingscriteria scoort lager (3,2), wat deels verklaard kan worden door de opzet van de themaprojecten. Deze bieden bewust ruimte voor flexibiliteit en maatwerk richting opdrachtgevers, maar maken de beoordeling daarmee ook afhankelijker

van de interpretatie door individuele docenten. Het panel begrijpt deze keuze, maar ziet hier wel een aandachtspunt voor verdere afstemming en transparantie richting studenten.

Nieuwe curriculum

In het kader van het nieuwe curriculum en onderwijsmodel²⁴ heeft de opleiding voor jaar 1 een nieuw toetsplan ontwikkeld, waarin het aantal toetsen is teruggebracht van 33 naar 18. Daarnaast worden mogelijkheden verkend om de toetsbelasting (voor studenten én docenten) verder te verlagen, bijvoorbeeld door het beperken van herkansingen, het stroomlijnen van inzagemomenten en het inzetten van peer assessment. Het panel ondersteunt deze beweging richting minder en betekenisvoller toetsen, maar wil de opleiding meegeven dat dit niet automatisch leidt tot (directe) werkdrukverlaging. De overgang vraagt om zorgvuldige afstemming en mogelijke professionalisering van docenten. Het auditpanel vond het vertrouwenwekkend dat deze constatering gedeeld wordt door de examencommissie. De commissie gaf aan dat het werken met assessments of criteriumgerichte interviews andere expertise vraagt van docenten, waar de commissie dan ook op zal gaan sturen. Ook was er het besef dat de eerste fase van toetsreductie juist meer inzet van het team vraagt, voordat de beoogde verlichting daadwerkelijk voelbaar wordt. Het panel adviseert de opleiding om deze bewustwording niet alleen uit te spreken, maar ook te vertalen naar gerichte ondersteuning in de implementatie van het toetsbeleid, bijvoorbeeld door extra uren beschikbaar te stellen voor het ombouwen van onderwijs en het faciliteren van professionaliseringstrajecten voor docenten.

Kwaliteitsborging

Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding de afgelopen periode veel aandacht heeft gegeven aan het systeem van toetsing en de kwaliteitsbewaking en –borging hiervan. Hieronder geven we een aantal maatregelen (niet uitputtend) weer die de opleiding ten behoeve van de kwaliteit van toetsing heeft ingezet.

- De opleiding maakt, zoals hierboven reeds is aangegeven, gebruik van instrumenten als toetsmatrijzen, format beoordelingsformulieren en rubrics.
- Examinatoren zijn BKE-gecertificeerd en worden aangewezen door de examencommissie.
- Bij mondelinge toetsen en afstuderen zijn altijd twee beoordelaars betrokken, met een scheiding tussen procesbegeleiding en productbeoordeling.
- Intercollegiale toetsbesprekingen in week 5 van elke periode dragen bij aan afstemming en verbetering van toetskwaliteit.
- Kalibratiesessies vinden plaats rondom afstuderen, stagebeoordelingen en projecttoetsen, zowel binnen het team als op landelijk niveau.
- De opleiding werkt sinds 2022-2023 met het digitale toetsplatform TestVision, waarmee het samenstellen, (digitaal) afnemen, beoordelen en analyseren van toetsen efficiënter en betrouwbaarder is gemaakt.

Examen- en toetscommissie

De examencommissie (EC) doet haar werk gedegen, zo stelde panel vast uit de aangeleverde stukken en uit het gesprek tijdens de auditdag. De examencommissie is alert op de professionalisering van examinatoren en neemt haar rol hierin serieus. De commissie wijst examinatoren aan op basis van inhoudelijke en didactische kwalificaties, en doet dit niet lichtvaardig. Zij monitort structureel de deskundigheid van examinatoren, uit zorgen waar nodig en geeft gericht advies aan het managementteam, dat deze adviezen ook opvolgt. Nieuwe docenten worden gekoppeld aan ervaren collega's via een buddy-systeem en volgen aanvullende scholing, zoals een cursus afstudeerbegeleiding naast de verplichte BDB. Elke periode worden examinatoren geëvalueerd en gekoppeld in wisselende duo's, met aandacht voor didactische balans. Zoals hierboven aangegeven, is de examencommissie nauw aangesloten op de curriculumvernieuwing.

Via de toetscommissie houdt de examencommissie toezicht op de gerealiseerde kwaliteit. De toetscommissie voert elke twee jaar een review uit op de afstudeerwerkstukken. Daarnaast

beoordeelt de toetscommissie aan de hand van een jaarplan verschillende toetsen op betrouwbaarheid, objectiviteit (beoordelingscriteria, vraagstelling, beschikbare tijd) en transparantie (instructie, normering). Ook bewaakt de TC de mate waarin de toetsvorm en -inhoud consistent zijn met de competenties en de OER.

Generatieve AI binnen het onderwijs

Het panel heeft vastgesteld dat de examencommissie alert is op actuele ontwikkelingen, waaronder het gebruik van generatieve AI binnen het onderwijs. In holland heeft hiervoor een addendum gepubliceerd bij het toetsbeleid, waarin een stappenplan is opgenomen voor toetsontwerp met AI-gebruik als uitgangspunt. De examencommissie van LEM is hierin vooruitstrevend: zij heeft als eerste binnen het domein een concept-richtlijn opgesteld voor toetsing in relatie tot AI. De commissie onderkent de uitdagingen rondom fraudebestrijding en zet in op borging van authenticiteit, onder meer door te streven naar toetsvormen waarin AI minder invloed heeft, zoals mondelinge beoordelingen en beroepsproducten. Binnen de opleiding is gestart met het inventariseren van AI-gevoelige toetsvormen, en het addendum wordt besproken in teamverband. Het panel ziet dat de examencommissie hiermee een proactieve rol vervult in het versterken van toetskwaliteit en het inspelen op technologische ontwikkelingen. Het panel benadrukt dat deze ontwikkelingen rondom generatieve AI ook meegenomen moeten worden bij het ombouwen van het toetsplan.

Beoordeling afstuderen en borging eindniveau

De opleiding borgt de kwaliteit van de afstudeeropdracht via een zorgvuldig ingericht beoordelingsproces. Het afstudeervoorstel wordt vooraf inhoudelijk beoordeeld door een commissie van drie docenten, die ook toetst of de verplichte competenties worden afgedekt. Tijdens het traject begeleidt een procesbegeleider de student en fungeert als tweede beoordelaar, terwijl de productbeoordelaar als eerste beoordelaar optreedt. Het afstudeerverslag en het reflectieverslag worden afzonderlijk beoordeeld, en het traject wordt afgesloten met een colloquium waarin ook medestudenten een oordeel geven. De externe begeleider levert input over de competentieontwikkeling, maar is niet betrokken bij de eindbeoordeling. Alle eisen en procedures zijn vastgelegd in de afstudeerhandleiding.

Het auditpanel heeft vijftien afstudeerdossiers bestudeerd en constateert dat de opleiding rijke, inhoudelijke feedback geeft op de afstudeerproducten. De formuleringen zijn vaak zorgvuldig en sluiten aan bij de inhoudelijke aandachtspunten die het panel zelf heeft gesignaleerd. Tegelijkertijd ziet het panel ruimte voor verbetering in de transparantie van het beoordelingsproces. Voor buitenstaanders is niet altijd duidelijk hoe het uiteindelijke cijfer tot stand komt, welke onderdelen meewegen en hoe de feedback zich verhoudt tot de score. Het panel adviseert om de route van feedback naar beoordeling explicieter te maken, bijvoorbeeld door het toevoegen van deelbeoordelingen of een samenvattend oordeel. De opleiding onderkent deze punten en werkt via kalibratiesessies aan verdere afstemming.

In het stage- en het afstudeerproces gaat de opleiding meer ruimte bieden voor studenten om een beargumenteerde keuze te maken voor een beroepsproduct dat overeenkomt met het type werk dat zij, eenmaal in de beroepspraktijk, ook moeten opleveren. Deze verbreding van het type afstudeerproducten – van onderzoeksrapporten naar meer toegepaste beroepsproducten – juicht het panel toe. Het sluit goed aan bij de diversiteit van het werkveld en de wensen van studenten, zo vindt het panel. Tot slot spreekt het panel zijn waardering uit voor het verplichte bijwonen van colloquia door medestudenten, een waardevolle vorm van peer learning waarvan het panel hoopt dat dit ook in de nieuwe opzet behouden blijft.

Weging en Oordeel

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding LEM voldoet aan de basiskwaliteit en komt tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 3. De opleiding beschikt over een degelijk en systematisch ingericht systeem van toetsing en beoordeling, gebaseerd op het AFL Toetsbeleid. Binnen elke onderwijseenheid is er een duidelijke koppeling tussen competenties, onderwijsinrichting en

toetsing. Studenten hebben toegang tot relevante toetsinformatie via het OER, toetsmatrijzen en handleidingen, en ervaren de informatievoorziening als helder.

De opleiding maakt gebruik van een gevarieerd palet aan toetsvormen, waaronder kennistoetsen, beroepsproducten, presentaties en reflectieverslagen. Deze sluiten aan bij de verschillende beroepsrollen die de opleiding hanteert en geven studenten de kans aan te tonen dat ze de competenties en onderliggende kennis, vaardigheden en attitudes beheersen. Studenten zijn over het algemeen tevreden over de toetsing, met name over de aansluiting op de inhoud en de bruikbaarheid van feedback. De duidelijkheid van beoordelingscriteria scoort lager, wat mede verklaard wordt door de opzet van themaprojecten die ruimte bieden voor maatwerk. Het panel ziet hier een aandachtspunt voor verdere afstemming en transparantie richting studenten.

In het kader van het nieuwe curriculum heeft de opleiding het aantal toetsen in jaar 1 aanzienlijk teruggebracht. Het panel beoordeelt deze beweging richting minder en betekenisvoller toetsen als constructief en toekomstgericht, maar benadrukt dat toetsreductie niet automatisch leidt tot werkdrukverlaging. De implementatie vraagt om zorgvuldige afstemming en professionalisering van docenten, bijvoorbeeld in het werken met assessments. Het panel is positief gestemd over het feit dat de examencommissie dit inzicht nadrukkelijk heeft benoemd.

De kwaliteitsborging is op meerdere niveaus goed ingericht. Er wordt gewerkt met toetsmatrijzen, rubrics, het vierogenprincipe en intercollegiale toetsbesprekingen. Kalibratiesessies vinden plaats rondom afstuderen, stages en projecten. De examencommissie vervult haar wettelijke taken zorgvuldig. Via de toetscommissie wordt toezicht gehouden op de kwaliteit van toetsvormen en afstudeerproducten. Beide commissies zijn zichtbaar, benaderbaar en werken aan een gedeelde borgingsagenda. Het panel stelt vast dat de examencommissie actief inspeelt op actuele ontwikkelingen, waaronder het gebruik van generatieve AI. In haar aanpak staat het borgen van authenticiteit centraal, bijvoorbeeld door in te zetten op mondelinge toetsvormen en beroepsgerichte producten.

Bij de beoordeling van afstudeerdossiers constateert het panel dat de inhoudelijke feedback rijk is, maar dat de totstandkoming van het uiteindelijke oordeel niet altijd transparant is. Het panel adviseert om de route van feedback naar beoordeling explicieter te maken. De opleiding werkt hieraan via onder meer kalibratiesessies. De verbreding van afstudeerproducten sluit goed aan bij de diversiteit van het werkveld en de wensen van studenten. Het panel juicht deze ontwikkeling toe, mits de beoordeling ook bij deze variatie helder en navolgbaar blijft.

4.4. Gerealiseerde leerresultaten

Standaard 4: De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het realiseren van de beoogde leerresultaten blijkt uit de uitkomsten van toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Voorafgaand aan de audit heeft het panel van vijftien afgestudeerden de afstudeerdossiers bestudeerd, inclusief de beoordelingsformulieren. Er zijn vijf afstudeerwerken uit 2022–2023 en tien uit 2023–2024 beoordeeld. Beide afstudeerrichtingen – Natuur & Landschap en Stad & Milieu – kwamen hierin evenwichtig aan bod, evenals een spreiding in toegekende cijfers. Op basis van deze selectie stelt het panel vast dat het gerealiseerde eindniveau op orde is. Alle studenten behalen het hbo-bachelorniveau en zijn startbekwame professionals. De onderwerpen zijn actueel en relevant voor de beroepspraktijk, zoals vergroening van stedelijke gebieden, klimaatadaptatie in de landbouw, hydrologische systeemaanpassingen voor natuurbehoud, en duurzame gebiedsontwikkeling. Ook internationale thema's, zoals waardeketens in Surinaamse gemeenschapsbossen, maken deel uit van het palet. Het panel ziet dat de eindwerken over het algemeen zinvol en goed uitgevoerd zijn, met adequaat brongebruik. Wel is de kwaliteit van het praktijkgericht onderzoek wisselend: sommige werken tonen duidelijke diepgang en methodische stevigheid, terwijl andere wat algemener blijven. Een veelgebruikte methode is de multicriteria-analyse, die niet altijd overtuigend is toegepast. Het panel vraagt zich af of deze methode soms te gemakkelijk wordt ingezet als standaardoplossing. Daarnaast is er aandacht nodig voor schrijfvaardigheid en taalgebruik, zoals eerder benoemd bij standaard 2. Ondanks deze aandachtspunten is het panel positief over het gerealiseerde eindniveau en ziet het dat de opleiding erin slaagt studenten af te leveren die inhoudelijk goed zijn toegerust voor de beroepspraktijk.

Uitstroom naar de praktijk of vervolgstudie

Het panel stelt vast dat afgestudeerden van de opleiding LEM goed functioneren in zowel vervolgstudies als de beroepspraktijk. Zo stroomt 23% door naar een vervolgopleiding, waaronder de master Forest and Nature Conservation aan Wageningen Universiteit, waar zij het goed doen. Uit gesprekken met het werkveld en uit de HBO-monitor blijkt dat alumni breed inzetbaar zijn, zich snel aanpassen aan de werkwijze van organisaties en gewaardeerd worden om hun integrale benadering. Tijdens de audit bevestigden alumni dat zij de praktijkgerichtheid van de opleiding als een sterk punt ervaren. De combinatie van specialistische vakken en een brede oriëntatie stelt hen in staat om complexe vraagstukken vanuit meerdere invalshoeken te benaderen. Juist dat vermogen om verschillende belangen en perspectieven mee te nemen, maakt hen tot waardevolle gesprekspartners in het werkveld.

Weging en Oordeel

Het auditpanel komt op basis van de bestudeerde afstudeerdossiers en de gesprekken met alumni en werkveldvertegenwoordigers tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 4. De vijftien beoordeelde afstudeerwerken bestrijken een breed scala aan actuele en relevante thema's binnen de leefomgeving, zoals stedelijke vergroening, klimaatadaptatie, natuurbeheer en duurzame gebiedsontwikkeling. Ook internationale vraagstukken maken deel uit van het palet. Het panel ziet dat de kwaliteit van het praktijkgericht onderzoek wisselt, maar dat de eindproducten over het algemeen zinvol en inhoudelijk goed zijn uitgevoerd. De eindwerken tonen aan dat studenten zelfstandig, praktijkgericht en projectmatig kunnen werken. Alle afgestudeerden behalen het hbo-bachelorniveau en zijn startbekwame professionals.

Uit de audit blijkt dat alumni goed functioneren in vervolgstudies en het beroepenveld. Zij worden door het werkveld gewaardeerd om hun brede blik, integrale benadering en vermogen om complexe vraagstukken vanuit verschillende perspectieven te benaderen. Alles overziend concludeert het panel dat de opleiding overtuigend aantoont dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

4.5. Voorzieningen

Standaard 5: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Toelichting NVAO: De huisvesting van de opleiding en de voorzieningen passen bij de beoogde leerresultaten en de onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Het auditpanel stelt vast dat de huisvesting en materiële voorzieningen van de opleiding LEM in Delft in de basis toereikend zijn voor de realisatie van het programma. De locatie op de TU Campus biedt een divers aanbod aan onderwijsruimtes en praktijkvoorzieningen die aansluiten bij competentiegericht leren. Studenten maken gebruik van praktijklokalen, hoor- en werkcolleges, en een goed uitgerust laboratorium waar zij leren onderzoeken en zelfstandig kennis opbouwen. Een deel van het praktijkonderwijs vindt buiten het gebouw plaats, zoals bij excursies, projecten en stages. De locatie is goed bereikbaar en toegankelijk voor studenten met een lichamelijke functiebeperking.

Binnen het gebouw zijn flexibele werkplekken voor docenten en verspreid over de verdiepingen studieplekken voor studenten, voorzien van dockingstations en vaste computers. Er zijn verschillende plekken ingericht voor groepswork, maar studenten geven aan dat het aantal afgesloten overleg ruimtes beperkt is. Door het verwijderen van enkele boxen is de beschikbaarheid van groepsplekken afgenomen, waardoor studenten soms uitwijken naar de universiteitsbibliotheek. De opleiding werkt samen met facilitaire zaken aan uitbreiding van studieplekken en verbetering van ICT-voorzieningen. Recent is een nieuw projectlokaal ingericht om met grotere groepen in atelierversband te kunnen werken.

De digitale voorzieningen van Inholland ondersteunen het onderwijsproces adequaat. Studenten en docenten hebben toegang tot platforms als Moodle (leeromgeving), Gradework (opdrachten), Onstage (stage en afstuderen), TestVision (toetsing), en Iris (intranet). Specifieke software zoals GIS, SynBioSys, SPSS en InDesign is beschikbaar via het intranet. Onderwijs en toetsing worden uitgevoerd volgens het 'bring your own device'-principe, waarbij studenten hun eigen laptop gebruiken. De digitale bibliotheek biedt toegang tot relevante publicaties en databanken.

Het roosterproces vormt een terugkerend aandachtspunt binnen de opleiding. Door de brede opzet van het curriculum en de specialistische thematiek werkt de opleiding met veel docenten die kleine aanstellingen hebben, en is zij bij sommige onderdelen afhankelijk van externe inhuur. Dit maakt het plannen complex en leidt tot een wisselend weekrooster, waarin studenten niet altijd vaste vrije dagen hebben. Enerzijds wil de opleiding flexibel inspelen op opdrachten vanuit de beroepspraktijk, anderzijds is er de wens van studenten en docenten om het rooster tijdig en voorspelbaar te ontvangen. De opleiding werkt aan verbetering. In het kader van het curriculumherontwerp worden roostermakers vroegtijdig betrokken, met als doel te gaan werken met blokkenroosters van minimaal vier uur waarin een thema of werkvorm centraal staat. Dit moet zorgen voor meer structuur en rust in de weekplanning van studenten.

Weging en Oordeel

Het panel komt tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 5. Alles overziend concludeert het panel dat de voorzieningen in Delft in de basis adequaat zijn en bijdragen aan het realiseren van de beoogde leerresultaten. Tegelijkertijd ziet het panel ruimte voor verbetering in de beschikbaarheid van groepsplekken en de voorspelbaarheid van het rooster. Het panel spreekt vertrouwen uit in de actieve inzet van de opleiding om deze knelpunten aan te pakken binnen het bredere kader van curriculumontwikkeling en facilitaire optimalisatie.

4.6. Kwaliteitszorg

Standaard 6: De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.

Toelichting NVAO: De opleiding organiseert effectieve periodieke feedback die de realisatie van de beoogde leerresultaten ondersteunt. Bij bestaande opleidingen vinden geëigende verbeteringen plaats naar aanleiding van de uitkomsten van de vorige beoordeling. Hierbij worden passende evaluatie- en meetactiviteiten ingezet. De uitkomsten van deze evaluatie vormen aantoonbaar de basis voor ontwikkeling en verbetering. De opleiding legt intern verantwoording af over de bijdrage van de opleiding aan het realiseren van de strategische doelen van de instelling. Kwaliteitszorg verzekert realisatie van de beoogde leerresultaten. Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissies, medewerkers, studenten, alumni en het afnemende beroepenveld van de opleiding actief betrokken. De ontwerpprocessen en de erkenning en borging van de kwaliteit van de opleiding zijn in overeenstemming met de ESG. De opleiding publiceert accurate, betrouwbare en voor de doelgroepen goed toegankelijke informatie over de kwaliteit van de opleiding.

Bevindingen

Het auditpanel stelt vast dat de opleiding LEM beschikt over een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorgsystematiek, die gericht is op ontwikkeling en versterking van de kwaliteitscultuur. De opleiding maakt gebruik van het domeinbrede kwaliteitszorgsysteem zoals vastgelegd in het Handboek Kwaliteitszorg AFL. Binnen dit systeem worden diverse evaluatie-instrumenten ingezet, waaronder digitale enquêtes per onderwijseenheid, het 100-dagenonderzoek⁵, de NSE, de HBO-monitor en het MTO. Daarnaast vinden er structureel evaluatievergaderingen plaats binnen het team, en komt per blok de kwaliteitscirkel bijeen, waarin studenten, jaarcoördinatoren en de teamleider knelpunten en verbeterpunten bespreken. De opleiding betreft ook het werkveld actief bij de kwaliteitszorg, door bedrijfsbegeleiders te bevragen over het niveau van studenten en de kwaliteit van beroepsproducten.

De opvolging van signalen is goed georganiseerd. Jaarcoördinatoren en themacoördinatoren verwerken de uitkomsten van evaluaties in verbeterplannen en docenten worden gestimuleerd om verbeterpunten direct te verwerken in lesmateriaal en blokhandleidingen. Studenten geven aan dat zij zich gehoord voelen en dat hun feedback serieus wordt genomen. Binnen de kwaliteitscirkel wordt teruggekoppeld wat er met hun input is gebeurd. Ook de opleidingscommissie (OC) speelt hierin een actieve rol. De OC, waarin drie LEM-studenten zitting hebben, schakelt effectief met het managementteam en brengt via de kwaliteitscyclus onderwerpen in die relevant zijn voor het onderwijsbeleid. De commissie voert haar wettelijke taken zorgvuldig uit en geeft gevraagd en ongevraagd advies.

De kwaliteitscultuur binnen LEM is zichtbaar versterkt sinds 2022–2023. Door het beleggen van het kwaliteitszorgcoördinatorschap bij vier jaarcoördinatoren is er meer aandacht gekomen voor borging en doorontwikkeling. Rollen en verantwoordelijkheden zijn helder beschreven en gedeeld met het team. Studenten worden actief geïnformeerd over waar zij terecht kunnen met feedback, en docenten staan open voor dialoog. Het panel ziet een betrokken docententeam met reflectief vermogen en een professionele houding. De commissies binnen het AF-cluster functioneren goed.

De opleiding werkt aantoonbaar aan verbetering op basis van evaluaties en feedback. Voorbeelden zijn het aanscherpen van afspraken over toetsmomenten binnen blokken, het terugdringen van roosterwijzigingen, het sneller nakijken van toetsen en het verbeteren van de stagebegeleiding.

⁵ Na de eerste 100 dagen wordt onder de eerstejaars studenten een enquête afgenomen.

Weging en Oordeel

Het auditpanel is van oordeel dat de opleiding voldoet aan basiskwaliteit en komt daarom tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 6. De opleiding LEM heeft een sluitende PDCA-cyclus geïmplementeerd om het onderwijs continu te evalueren en verbeteren. Studenten, docenten en andere stakeholders worden hierbij betrokken via verschillende evaluatiemethoden.

Het panel heeft waardering voor de actieve en constructieve wijze waarop de opleiding invulling geeft aan kwaliteitszorg. Signalen uit evaluaties worden snel opgepakt en leiden aantoonbaar tot verbeteringen in het onderwijs. De kwaliteitscirkel, evaluatievergaderingen en betrokkenheid van het werkveld zorgen voor een breed gedragen kwaliteitscultuur. De opleidingscommissie vervult haar rol zorgvuldig en onderhoudt een vruchtbare wisselwerking met het managementteam. Het panel ziet een reflectief en professioneel docententeam dat samen met studenten en andere betrokkenen werkt aan continue verbetering van het onderwijs.

5. EINDOORDEEL

Het auditpanel heeft met plezier en interesse kennisgemaakt met de opleiding Landscape and Environment Management van Hogeschool Inholland. De zelfevaluatie die de opleiding had opgesteld ter voorbereiding op deze visitatie, vond het panel helder, eerlijk en getuigen van zelfreflectie. Tijdens de visitatie werd dit beeld versterkt. Het team laat zien dat het zich met grote inzet en betrokkenheid inspent om een krachtige, toepassingsgerichte opleiding neer te zetten. Studenten, docenten en het werkveld zijn zichtbaar met elkaar verbonden en het motto van Inholland – “persoonlijk en dichtbij” – wordt hier voelbaar gemaakt.

Het onderwijs sluit goed aan bij actuele maatschappelijke vraagstukken. De balans tussen breedte en diepte in het programma wordt door studenten en het werkveld als krachtig ervaren. Het panel moedigt de opleiding dan ook aan deze koers vast te houden.

De opleiding zit midden in een transitie, met een duidelijke ambitie om het programma toekomstbestendig te maken. De uitdagingen van beperkte financiering en de kleinschaligheid van de opleiding brengen kwetsbaarheid met zich mee, maar het managementteam kijkt actief naar oplossingen, onder meer via samenwerking binnen en buiten het domein; iets dat het panel toejuicht.

Voor alle standaarden voldoet de opleiding aan de basiskwaliteit zoals beschreven in het Beoordelingskader 2024 van de NVAO. Op basis van de beslisregels van de NVAO komt het panel tot het algemene eindoordeel ‘positief’ voor de hbo-bacheloropleiding Landscape and Environment Management van Hogeschool Inholland.

6. AANBEVELINGEN

In het rapport zijn diverse ontwikkelpunten benoemd. Het auditpanel herhaalt in dit hoofdstuk de belangrijkste punten en doet hierbij enige suggesties die de opleiding richting kunnen geven bij de doorontwikkeling van het nieuwe curriculum.

Standaard 1

- Werk de drie uitstroomprofielen verder uit en onderbouw ze inhoudelijk, zodat de positionering richting studenten en werkveld duidelijker en overtuigender wordt. Met name bij het blauwe profiel 'duurzaamheid' leeft bij het panel nog behoefte aan verdere concretisering en afbakening, mede omdat de inhoudelijke grens met de andere profielen – zoals leefomgeving en ecologie – niet direct helder is.

Standaard 2

- Het panel adviseert de opleiding om de Engelstalige naam Landscape and Environment Management te heroverwegen, aangezien deze niet langer aansluit bij de positionering van het programma op de Nederlandse arbeidsmarkt. In het licht van de hernieuwde profilering biedt dit een kans om te kiezen voor een Nederlandstalige naam die beter herkenbaar is en de inhoud van de opleiding duidelijker weerspiegelt. Het panel benadrukt het belang van een zorgvuldig proces, waarbij zowel docenten als studenten actief worden betrokken. Een pakkende ondertitel zoals *“De groene stad: zo doe je dat”* kan de herkenbaarheid verder versterken.

Standaard 3

- Het panel adviseert de opleiding om bij de verdere implementatie van toetsreductie en betekenisvoller toetsen expliciet aandacht te besteden aan:
 - het AI-proof maken van de toetsvormen;
 - het faciliteren van gerichte ondersteuning binnen het team (bijvoorbeeld door extra uren beschikbaar te stellen voor het ombouwen van onderwijs en het faciliteren van professionaliseringstrajecten voor docenten.Nieuwe vormen van toetsing, zoals assessments en criteriumgerichte interviews, vragen om andere expertise en zorgvuldige afstemming. Daarnaast is het belangrijk dat authenticiteit en betrouwbaarheid van toetsing geborgd blijven in het licht van generatieve AI. Het panel ziet de stappen die de examencommissie hierin al heeft gezet als een goede basis, en adviseert de opleiding om deze lijn door te trekken in de verdere ontwikkeling van het toetsprogramma.
- Het panel adviseert om de relatie tussen inhoudelijke feedback en eindbeoordeling van afstudeerproducten explicieter te maken.

Standaard 5

- Het panel adviseert de opleiding om het roosterproces verder te structureren en de planbaarheid voor studenten te verbeteren. De inzet op blokkenroosters en vroegtijdige betrokkenheid van roostermakers binnen het curriculumherontwerp is een goede stap. Het panel moedigt de opleiding aan deze lijn voort te zetten, zodat studenten meer rust en voorspelbaarheid ervaren in hun weekplanning.

BIJLAGE I**Scoretabel**

Scoretabel paneloordelen Hogeschool Inholland B Landscape and Environment Management Voltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde leerresultaten	Voldoet
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	Voldoet
Standaard 3. Toetsing	Voldoet
Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten	Voldoet
Standaard 5. Voorzieningen	Voldoet
Standaard 6. Kwaliteitszorg	Voldoet
Eindoordeel	Positief

BIJLAGE II

Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma opleidingsbeoordeling B Landscape and Environment Management Hogeschool Inholland

Tijd	Gesprekspartners
08.15 – 08.30	Inloop & ontvangst auditpanel
08.30 – 09.00	Vooroverleg auditpanel
09.00 – 09.45	Filmpje: de opleiding Landscape and Environment Management Managementteam
09.45 – 10.45	Rondleiding pand en showcase projecten jaar 1 t/m 4 ("trots op") en in gesprek met studenten/docenten producten
10.45 – 11.00	Pauze
11.00 – 11.45	Gesprek met werkveldvertegenwoordiging & alumni
11.45 – 12.45	Gesprek met studenten
12.45 – 13.15	Lunch
13.15 – 14.00	Gesprek met borgingscommissies Vertegenwoordiging examencommissie, toetscommissie en opleidingscommissie
14.00 – 14.15	Pauze
14.15 – 15.15	Gesprek met docenten
15.15 – 15.30	Pauze
15.30 – 16.15	Gesprek met opleidingsmanagement
16.15 – 16.30	Pending issues
16.30 – 17.00	Intern overleg auditpanel
17.00 – 17.30	Terugkoppeling

'NB. In verband met de privacywetgeving zijn hier uitsluitend de functies/rollen van gesprekspartners opgenomen. De namen van de gesprekspartners zijn bij de secretaris van het auditpanel bekend.'

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende opleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland' (inwerkingtreding 1 april 2024). De secretaris lichtte het auditpanel voorafgaand aan de visitatie voor over het beoordelingskader en de -procedure en over de van hen verwachte attitude voor, tijdens en na de visitatie. Tijdens het audittraject bewaakte de secretaris de correcte procesgang, zag erop toe dat het oordeel van het auditpanel conform het kader tot stand kwam en ondersteunde het proces van de oordeelsvorming.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditpanel zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de betreffende opleiding. Voorafgaand aan het locatiebezoek vond een voorbereidend intern paneloverleg plaats waarin het auditpanel het informatiedossier en de onderliggende documenten besprak. Bovendien zijn de bevindingen van het auditpanel over de eindwerken tijdens het vooroverleg onderling gedeeld.

De visitatie vond plaats op 20 mei 2025 en was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Daarbij is het panel in verschillende gespreksrondes van nadere informatie voorzien (zie programma). Ook heeft het panel een rondleiding door het gebouw gekregen om de huisvesting en de materiële voorzieningen te kunnen bekijken. Aan het eind van de dag is het panel gekomen tot gemotiveerde beoordelingen op alle standaarden en heeft de voorzitter een korte mondelinge terugkoppeling gegeven aan de opleiding van de bevindingen en (voorlopige) conclusies van het panel.

Het oordeel van het auditpanel vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Het auditpanel bood studenten, docenten en andere betrokkenen bij de opleiding die niet waren opgenomen in het programma van het locatiebezoek, de gelegenheid om zaken onder de aandacht te brengen die zij van belang achten voor de beoordeling. Het auditpanel heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding de mogelijkheid daartoe tijdig en op correcte wijze bij hen onder de aandacht heeft gebracht en hen heeft geïnformeerd over hoe zij contact konden opnemen met de secretaris van het auditpanel. Het auditteam ontving in totaal nul reacties.

Afstemming deelpanels binnen het cluster

De opleiding behoort tot de visitatiegroep HBO HAO Leefomgeving. In deze visitatiegroep zijn panelleden in wisselende samenstelling panellid zijn bij de beoordeling van één of meer andere opleidingen in de groep. Het panel was daardoor in de gelegenheid om de opleiding vergelijkend te beoordelen.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een standaard 'voldoet', 'voldoet ten dele' of 'voldoet niet' scoren. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland', (2024).

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de kwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding. Het eindoordeel over de opleiding luidt: 'positief', 'positief onder voorwaarden' of 'negatief'.

Indien een opleiding onder één opleidingscode (ISAT) wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende beoordelingskader genoemde kwaliteitsstandaarden.

Opleidingsbeoordeling instelling zonder erkenning ITK

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval positief indien alle standaarden 'voldoet' scoren.

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval positief onder voorwaarden indien Standaard 1 voldoet en maximaal drie standaarden een 'voldoet ten dele' scoren, waarbij het auditpanel het opleggen van voorwaarden adviseert.

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval negatief indien:

- een of meer standaarden 'voldoet niet' scoren
- standaard 1 'voldoet ten dele' scoort
- een tot drie standaarden 'voldoet ten dele' scoren, waarbij het auditpanel niet adviseert om voorwaarden op te leggen;
- drie of meer standaarden 'voldoet ten dele' scoren.

BIJLAGE III

Lijst geraadpleegde documenten

- Zelfevaluatie-rapport Landscape and Environment Management
- Onderwijsmodel 24 Agrifood – *visie op aanpak van onderwijs, onderzoek en LLL in 2024*
- Hogeschool Inholland, Strategisch Plan 2022 – 2027
- Jaarplan 2024, Domein AFL
- Jaarplan 2025, Domein AFL+ Vestiging Delft
- OER 2024-2025, Landscape and Environment Management
- Opleidingsprofiel (2017)
- Landelijk opleidingsprofiel Management van de Leefomgeving (2024)
- Body of Knowledge and Skills (BoKS) 2024-2025
- Competenties LEM (2024)
- Competentiematrix
- Richtlijnen 'Schrijven verslag' voor de inhoudelijke onderzoeksverslagen
- Themahandleiding 'Klimaat in de stad' (studiejaar 3, blok 3)
- Handleiding 'Transitie Landelijk Gebied' (studiejaar 2, blok 3)
- Themahandleiding 'Onderzoeken 1' (studiejaar 2, blok 1)
- Themahandleiding 'Groen & Recreatie' (studiejaar 1, blok 3)
- Themahandleiding 'Oriëntatie op opleiding' (studiejaar 1, blok 1)
- Stagehandleiding 2024-2025
- Macrorooster vanaf schooljaar 2025-2026
- Overzicht kwalificaties docenten
- Toetsbeleid AFL 2024-2028
- Jaarverslag examencommissie 2021-2022, 2022-2023, 2023-2024
- Jaarverslag toetscommissie 2021-2022, 2022-2023, 2023-2024
- Jaarplan toetscommissie 2022-2023, 2023-2024, 2024-2025
- Notulen van diverse overleggen van de beroepenveldcommissie (2024, 2025)
- Jaarverslag Opleidingscommissie, Domein Agri, Food & Life Sciences Delft 2021-2022, 2022-2023, 2023-2024
- Inholland Kwaliteitshandboek domein Agri, Food & Life Sciences (2018)
- Kwaliteitscyclus AF, processtappen
- Herontwerp kwaliteitscyclus onderwijs bij cluster AF (2024)
- Blokevaluatie Periode 2
- Alumnionderzoek 2022
- HBO Monitor LEM 2023
- NSE 2022, 2023, 2024
- 100 dagen monitor – quicksheet 2023-2024
- Infographic 'Jouw mening telt'
- Infographic 'Hulpvragen student' (waar kun je terecht?)
- Inholland Student Statement 'AI als hulpmiddel voor studenten'

Het panel heeft van vijftien studenten de eindwerken bestudeerd. Om redenen van privacy zijn de namen van afgestudeerden en hun studentnummers van wie het panel de eindwerken heeft bekeken niet opgenomen in deze rapportage. Namen van de afgestudeerde studenten, hun studentnummer evenals de titels van de eindwerken zijn bekend bij de secretaris van het auditpanel.

BIJLAGE IV

Panelsamenstelling

Op 19 februari 2025 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de opleiding B Landscape and Environment Management van Hogeschool Inholland, onder het nummer PA-2248. Deze opleiding behoort tot onderstaande visitatiegroep.

Naam visitatiegroep:	HBO HAO Leefomgeving
----------------------	----------------------

De secretaris van het auditpanel beschikt over nadere informatie over de samenstelling en expertise van de panelleden die in bovengenoemde visitatiegroep zijn ingezet.

In onderstaande tabel volgen korte functiebeschrijvingen van de panelleden die deelnamen aan het auditpanel van de in dit beoordelingsrapport beschreven opleiding.

Naam	Rol	Korte functiebeschrijvingen
V. (Vladimir) Bartelds MBA	Voorzitter	Zelfstandig onderwijsadviseur Theo Concepts
Drs. M.C. (Janne) van den Akker	Lid	Docent-onderzoeker bij Aeres Hogeschool Almere
Drs. A. (Antoine) Heideveld	Lid	Directeur/bestuurder bij Het Groene Brein
N. (Nienke) van den Broek	Studentlid	Student Management van de Leefomgeving, HAS Green Academy

D.P.M. (Daniëlle) de Koning MSc.	Secretaris	Gecertificeerd secretaris
----------------------------------	------------	---------------------------

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van Hobéon. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende ten minste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling - anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het evaluatiebureau -, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Hobéon
a **kiwa** company

Sir Winston Churchilllaan 273
2288 EA Rijswijk
Postbus 70, 2280 AB Rijswijk
+31 (0)88 998 3140
www.hobeon.nl
info@hobeon.com